

วารสารรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Political Science

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2564)

Vol 1 No.4 (July-June 2021)

P-ISSN : 2773-9139 (Print) E-ISSN : 2773-9147 (Online)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหามหาวินทร์ ปรีสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ตู้อองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาจำนงค์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ธีรพัฒน์ กัปปโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ภูษิต ปุณรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.วุฒิพงษ์ บัวซ้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ประจวบ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.เกษภา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูธรรมศุท

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาณรงค์ศักดิ์ วิริยธโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นางสาวณัฐฐา แจ่มอักษร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ดร.เกษภา ผาทอง

โทร.09-08537866, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

พระครูธรรมศุต

โทร.09-35549591, Line ID: 0935549591

e-mail: Suttipod555@gmail.com

นางสาวอริษา เอี่ยมวิสัย

โทร.0969703934 Line ID: ati22ticha

Email : lek22nunti@gmail.com

❁ ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

❁ พิสูจน์อักษร

รศ.ดร.ปราณีต ม่วงนวล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา

อาจารย์ ธนะชัย สามล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❁ ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

❁ จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

❁ พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัด
ปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 5 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 3 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง วารสารกำลังพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ณ)
สารบัญ	(ญ)

บทความวิจัย : Research Article

คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์	1
QUALITY OF WORKING LIFE OF GOVERNMENT OFFICERS AT OFFICE OF PERMANENT SECRETARY MINISTRY OF COMMERCE	
จินตนา สุขภาคกิจ	
การศึกษาแนวทางการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงให้สอดคล้องกับภาวะผู้ป่วยแต่ละรายด้วยการแพทย์แผนไทย	16
THE STUDY OF MEDICINE COMPOUNDING GUIDELINES FOR INDIVIDUAL HEMORRHOIDS TREATMENT BY THAI TRADITIONAL MEDICINE	
เกียรติภูมิ ลาภภิญโญ, ศิริพัศกร จันทร์สังสา, วณิช ปันฟ้า และ จักรกฤษณ์ คณาธิ์	
ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่	30
ATTITUDES OF LARGE-SCALE CHILI AGRICULTURIST TOWARDS SAFE FARMING IN NONG MUANG KHAI DISTRICT, PHRAE PROVINCE	
เกศินี วีรศิลป์ และ จุฑามาศ วงศ์ไช้	

บทความวิชาการ : Academic Article

หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครอง	44
The Thosaphitradham of Government	
มนต์เทียน มนตราภิบุลย์ และ วาริณี ไสภจกร	
ข้อจำกัดทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย	60
Constraints to Politics of Sangha's in Thai Society	
เกษญา ผาทอง	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	79

**คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์***
**QUALITY OF WORKING LIFE OF GOVERNMENT OFFICERS AT OFFICE
OF PERMANENT SECRETARY MINISTRY OF COMMERCE**

จินตนา สุขภาคกิจ

Jintana Sukpakkit

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand.

Email: jintana.sukp@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ (Fisher's Least Significance Difference: LSD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์กลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยบรรยากาศในองค์การอยู่ในระดับมากและคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน, ข้าราชการ

* Received: 2 June 2021; Revised: 5 July 2021; Accepted: 7 August 2021

Abstract

The objective of this research were 1) to study quality of working life of Government official of Office of Permanent Secretary Ministry of Commerce 2) to compare quality of working life of Government official of Office of Permanent Secretary Ministry of Commerce classified by personal factors 3) to study the organizational factors relating to the quality of working life of Government official of Office of Permanent Secretary Ministry of Commerce. The samples were 280 Government officials and work at Office of Permanent Secretary Ministry of Commerce. The instrument was questionnaire. Statistics were frequency, percentage, average, standard deviation, where as the statistics test were t-test and One-Way ANOVA, Fisher's Least Significance Difference: LSD, and Pearson Product Moment Correlation at statistical significance of 0.05 The results showed that: The sample group of Government officials from Office of Permanent Secretary Ministry of Commerce had a high level of organizational factors and moderate level of quality of working life. As for the hypothesis testing results, it was found that the comparison of the overall quality of working life based on different educations had significance at 0.05 statistical level and organization factors were related to quality of working life of Government officials from office of Permanent Secretary Ministry of Commerce at 0.05 statistical level

Keywords: Quality of Working Life, Government Official

บทนำ

ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาให้คนทำงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข จากการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้มีการปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นมุ่งเน้นการพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลาง เพราะคนเป็นปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาในทุกเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545- 2549) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550- 2554) ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพการดำรงอยู่ของคนไทยอย่างมีความสุขและยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) มุ่งพัฒนาให้คนไทยทุกช่วงวัย เป็นคนสมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบ

วินัย ค่านิยมที่ดี จิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบคลุมรอบอันเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมถึงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

การทำงานนับเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ การที่มีงานทำช่วยให้มนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต เวลาส่วนใหญ่ใช้ไปกับการทำงาน คนวัยแรงงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของโครงสร้างประชากร ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพรวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ถ้ามนุษย์มีความรู้สึกรักพอใจกับการทำงานก็จะทำให้มนุษย์มีสภาพจิตใจและอารมณ์ที่ดี ทำให้สภาพการทำงานดีไปด้วย

ทรัพยากรบุคคลนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อองค์การ บุคคล คือ ผู้ที่จุดประกายความคิดสิ่งต่างๆให้เกิดในองค์การ ปัจจุบันความสำคัญของ “คน” ในองค์การถือเป็น “ทรัพยากร” ที่มีค่าจึงเกิดคำว่า “การบริหารทรัพยากรบุคคล” กล่าวคือ มองเห็นว่าคนเป็น “ต้นทุน” ที่สำคัญขององค์การ จึงเกิดคำใหม่ว่า “การบริหารทรัพยากรบุคคลที่เป็นต้นทุน” หรือ “การบริหารทุนมนุษย์” หรือ “Human Capital Management” (สีมา สีมานันท์, 2550 : 3) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและพัฒนาทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง คือสิ่งที่สำคัญที่สุด ทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยพื้นฐานในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ต้องเริ่มจากการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และดำรงตนอย่างมีคุณค่า คือ เป้าหมายของสังคมและประเทศอย่างยั่งยืน

กระทรวงพาณิชย์ เป็นองค์การที่มีหน้าที่เกี่ยวกับธุรกิจบริการ ทรัพยากรทางปัญญา และราชการอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์ บุคลากรของรัฐเปรียบดั่งหัวใจที่จะขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมายสูงสุด องค์การจะเป็นไปในทิศทางเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับบุคลากรเป็นส่วนสำคัญ องค์การจึงต้องใส่ใจและให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในองค์การ คือการสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากร และทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์การและมีส่วนร่วมในความสำเร็จขององค์การ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านการแพร่ระบาดของเชื้อโรค เป็นต้น จากการศึกษาสถิติการสูญเสียข้าราชการพลเรือน ปี 2562 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563) ข้าราชการพลเรือนลาออกจากระบบราชการ จำนวน 12,122 คน คิดเป็นร้อยละ 3.06 กรณีสูญเสียส่วนใหญ่คือการลาออกจากราชการ จำนวน 5,926 คน คิดเป็นร้อยละ 47.31 รองลงมาคือเกษียณอายุราชการ จำนวน 5,604 คน คิดเป็นร้อยละ 46.23 และน้อยที่สุดเป็นการลาออกด้วยเหตุสุดวิสัย จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 1.33 ปี 2560 ข้าราชการพลเรือนลาออกจากระบบราชการ จำนวน 13,784

คน คิดเป็นร้อยละ 3.58 กรณีสูญเสียส่วนใหญ่คือการลาออกจากราชการ จำนวน 6,532 คน คิดเป็นร้อยละ 47.39 รองลงมาคือเกษียณอายุราชการ จำนวน 6,521 คน คิดเป็นร้อยละ 47.31 และน้อยที่สุดเป็นการลาออกด้วยเหตุสุดวิสัย จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72 พบว่าจากสถิติดังกล่าวการสูญเสียของข้าราชการร้อยละ 46

จากปัญหาดังกล่าว คุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การมากที่สุด ดังนั้นการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน องค์การควรมีการตรวจสอบคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากร ว่าอยู่ในระดับใด ถ้าบุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีถือเป็นองค์การที่ดีและควรพัฒนาเพิ่มขึ้น แต่ถ้าคุณภาพชีวิตต่ำควรพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิบัติงานบางครั้งบุคลากรต้องพบกับความเสี่ยงและความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์การไม่มากนักน้อย ประเด็นของ Stringer 2002 กล่าวว่าบรรยากาศขององค์การมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อบรรยากาศขององค์การด้วย ถ้าบรรยากาศในองค์การดีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีด้วย

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์การกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการเพื่อทราบถึงความคิดเห็นปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะให้กับองค์การนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของบุคลากรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์การกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบสำรวจจากตัวอย่าง และการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเพื่อศึกษาในเรื่องคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

1. แหล่งข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 1,247 คน ผู้วิจัยได้ทำการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ได้ขนาดตัวอย่างที่ครอบคลุมสถิติที่ใช้ในการวิจัย เท่ากับ 280 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่สอง ปัจจัยบรรยากาศในองค์การของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ส่วนที่สาม คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัย

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สำหรับอธิบายปัจจัยบรรยากาศในองค์การและคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่า (t-test)

4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ (Fisher's Least Significance Difference: LSD)

5. ค่าสัมประสิทธิ์ สัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson produce moment correlation coefficient) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในองค์การกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ดังนี้ สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ต่ำมาก ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง 0.00 – 0.30 สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ต่ำค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง 0.31 – 0.50 สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ปานกลาง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง 0.51 – 0.70 สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์สูง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง 0.71 – 0.90 และค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง 0.51 – 0.70 สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์สูง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง 0.91 – 1.00

6. คำนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 และเพศชาย จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9

2. อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมา อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.6 และน้อยสุด อายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1

3. ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก ปริญญาตรี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมา สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 และน้อยสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2

4. สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก โสด จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 และน้อยสุด สมรส จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4

5. อายุราชการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอายุราชการ ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา อายุราชการ 6 – 10 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 อายุราชการ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 และน้อยสุด อายุราชการ 11 – 15 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7

6. ระดับบรรยากาศในองค์กร พบว่า บรรยากาศในองค์กรอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.88

7. ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ พบว่า คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.55

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้าราชการที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีความเสมอภาคทางเพศ มนุษย์ทุกเพศ ที่มีสิทธิในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของข้าราชการไม่มีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้าราชการที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากข้าราชการมีสวัสดิการ ค่าตอบแทน เท่าเทียมกัน ทำให้คุณภาพชีวิตของข้าราชการไม่มีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกับด้านระดับการศึกษา จำนวน 2 คู่ ได้แก่ 1.ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี, สูงกว่าปริญญาตรี 2. ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่าง เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ความมั่นคง ผลตอบแทน การพัฒนาความรู้ การจัดการบริหารเวลา การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยกเว้นด้านการอยู่ดีกินดีโดยทั่วไป และด้านการควบคุมดูแลงาน พบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้าราชการที่มีสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากข้าราชการที่โสดและสมรสแล้ว มีการมอบหมายงาน และเส้นทางความก้าวหน้าไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีอายุราชการต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุราชการต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้าราชการที่มีสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทำให้วิธีการทำงานเปลี่ยนไปทำให้อายุราชการที่แตกต่างกันก็สามารถใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและพัฒนางานไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ผลทดสอบสมมติฐานบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยด้านสภาพการทำงานมีความสัมพันธ์สูงสุด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

บรรยากาศองค์การแตกต่างกันจะส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน เนื่องจากโครงสร้างองค์การส่งผลให้มีลำดับชั้นการบังคับบัญชาที่ซับซ้อนรวมถึงความรับผิดชอบที่ได้มอบหมายเพิ่มมากขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน รวมถึงการชื่นชม และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาก็ส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยเฉพาะองค์การที่มีการชื่นชมและสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานค่อนข้างมาก

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ข้าราชการกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุช่วงระหว่าง 31 – 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีสถานภาพโสด อายุราชการไม่เกิน 5 ปี ปัจจัยบรรยากาศในองค์การ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่า ให้ความสำคัญระดับมาก รายด้านให้ความสำคัญระดับมาก 6 ด้าน โดยสูงสุดคือ ด้านความผูกพัน ด้านการสนับสนุน ด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐาน ด้านความรับผิดชอบ และน้อยสุดคือ ด้านการชื่นชม ตามลำดับ ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ในภาพรวม แสดงให้เห็นว่า ให้ความสำคัญในระดับมาก รายด้าน ให้ความสำคัญระดับมาก 4 ด้าน โดยสูงสุดคือ ด้านความพึงพอใจในงานและอาชีพ รองลงมา ด้านการควบคุมดูแลงาน ด้านการอยู่ดีกินดีโดยทั่วไป และด้านสภาพการทำงาน ส่วนรายด้านที่ให้ความสำคัญระดับปานกลาง มี 2 ด้าน คือ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่ทำงานและที่บ้าน และน้อยสุดคือ ด้านความเครียดจากงาน ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน 6 สมมติฐาน ผลปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน 2 สมมติฐาน คือ ระดับการศึกษา และบรรยากาศในองค์การ ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 4 สมมติฐาน คือ เพศ อายุ สถานภาพ และอายุราชการ

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจุบันสังคมมีความเสมอภาคทางเพศ ข้าราชการไม่ว่าจะเพศชายหรือเพศหญิงมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของข้าราชการไม่มีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า อายุของข้าราชการไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ มีสวัสดิการ ค่าตอบแทน อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งมีการพัฒนาความรู้ความสามารถแก่ข้าราชการอย่างทั่วถึง ไม่ว่าข้าราชการจะมีอายุมากหรือน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรณชฤดี ป้องกันภัย (2557)

สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ความมั่นคง ผลตอบแทน การพัฒนาความรู้ การจัดการบริหารเวลา การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณิศภัทร ม่วงคำ (2559) เดชา รัตนโสภา (2559) ปณัฏฐ์สรณ์ อินทร์ชลิบ (2559) และปริยาภรณ์ แสงแก้ว (2559)

สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า สถานภาพไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากข้าราชการที่โสดและสมรสแล้ว มีการมอบหมายงาน และเส้นทางความก้าวหน้าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของรณชฤดี ป้องกันภัย (2557) และณิศภัทร ม่วงคำ (2559)

สมมติฐานที่ 5 ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีอายุราชการต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า อายุราชการไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ปัจจุบันมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทำให้วิธีการทำงาน เปลี่ยนไปทำให้อายุราชการที่แตกต่างกันก็สามารถใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและพัฒนา งานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี เวชประพันธ์ (2557) รณชฤดี ป้องกันภัย (2557) และณิศภัทร ม่วงคำ (2559)

สมมติฐานที่ 6 บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ผลการทดสอบ พบว่า บรรยากาศองค์การไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากโครงสร้างองค์การส่งผลให้มีลำดับชั้น การบังคับบัญชาที่ซับซ้อนรวมถึงความรับผิดชอบที่ได้มอบหมายเพิ่มมากขึ้นทำให้คุณภาพชีวิต ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน รวมถึงการชื่นชม และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาก็ส่งผลให้ คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยเฉพาะองค์การที่มีการชื่นชมและสนับสนุน ผู้ใต้บังคับบัญชาจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของธรรารณ ชุกกลิน (2558) ฉวีวรรณ เอี่ยมพญา (2559) เดชา รัตนโสภา (2559)

นิรญา แซ่ตั้ง (2559) ปริญญาธรรมาภิบาล (2559) และนิธิ ปิยะพันธุ์, ทองฟู ศิริวงศ์, และพิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์ (2560)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ผู้ศึกษาขอเสนอความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

1. ด้านความพึงพอใจในงานและอาชีพ

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ด้านความพึงพอใจในงานและอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อคำถาม ท่านมักได้รับคำชื่นชมเมื่อท่านทำงานได้บรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่น ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรมีการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการทำงาน เพื่อให้ข้าราชการความพึงพอใจในงานและสามารถตอบสนองที่ดีจากองค์กร รวมถึงขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ และยังส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้เป็นอย่างดีด้วย

2. ด้านการอยู่ดีกินดีโดยทั่วไป

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ด้านการอยู่ดีกินดีโดยทั่วไป อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อคำถาม ท่านมีพอใจกับคุณภาพชีวิตการ อยู่ในระดับน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่น ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรมีการจัดการสภาพแวดล้อม ในที่ทำงานให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย และถูกสุขอนามัย

3. ด้านความเครียดจากงาน

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ด้านความเครียดจากงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าข้อคำถาม ท่านรู้สึกกดดันในงานที่ทำ อยู่ในระดับน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่น ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อให้ความเครียดจากงานลดน้อยลง เช่น การหมุนเวียนหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อให้ลดความเครียดและเพิ่มความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น

4. ด้านการควบคุมดูแลงาน

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ด้านความเครียดจากงาน อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อคำถาม ท่านได้รับคำแนะนำและถ่ายทอดวิธีการทำงานอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับ

กับข้ออื่น ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน การควบคุมดูแลงาน

เช่น มีการจัดทำตัวชี้วัดความก้าวหน้าขององค์กร ทำให้องค์กรมีเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติงานของบุคลากร

5. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่ทำงานและที่บ้าน

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่ทำงานและที่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าข้อคำถาม ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมากจนส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของท่าน อยู่ในระดับน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่น ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรมีการจัดสรรบุคลากรเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับงาน หรือ จัดสรรบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นเพิ่มขึ้นเพื่อแบ่งเบางานที่มีอยู่

6. ด้านสภาพการทำงาน

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ด้านสภาพการทำงาน อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อคำถาม ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ ท่าน อยู่ในระดับน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่น ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านสภาพการทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีความรู้สึกร่วมในการตัดสินใจในการทำงาน เช่น รับฟังการเสนอแนะ และข้อคิดเห็นจากบุคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษา เรื่อง คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. ควรศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเฉพาะด้านของคุณภาพชีวิตการทำงานเพื่อให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระและรายละเอียดเฉพาะด้าน
2. ศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานระหว่างข้าราชการหน่วยงานอื่นๆ
3. ศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต เพื่อให้เกิดความเข้าใจคุณภาพชีวิตการทำงานเชิงลึกและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จำเรียง วิทยาธิกร และคณะ. (2563). กำลังคนภาครัฐ 2562 : ข้าราชการพลเรือนสามัญ. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- ฉวีวรรณ เอี่ยมพญา. (2559). บรรยาการขององค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิศาภัทร ม่วงคำ. (2559). คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่อาสาสมัครกู้ภัย มูลนิธิมิราเคิล ออฟไลฟ์ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ. มหาวิทยาลัยเกริก.
- เดชา รัตนโสภา. (2559). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการทหาร กองทัพบกทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. (2538). ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ. (2540). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ธราวรรณ ชุกกลิ่น. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยาการขององค์การและคุณภาพชีวิตการทำงาน กรณีศึกษา ข้าราชการเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2540). เทคนิคการวิเคราะห์นโยบาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภา แก้วศรีงาม. (2547). จิตวิทยาองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิรญา แซ่ตั้ง. (2559). บรรยาการขององค์การ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และคุณภาพชีวิตการทำงาน กรณีศึกษาพนักงานขององค์การธุรกิจค้าปลีกแห่งหนึ่ง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตี ปยะพันธุ์, ทองฟู ศิริวงศ์, และพิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์. (2560). ความพึงพอใจในการทำงานและบรรยาการขององค์การที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการตำรวจนครบาล. วารสารพยาบาลตำรวจ, 9(2), 153 – 162.

- ปณัฏฐ์สรณ์ อินทร์ชลิบ. (2559). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรียาภรณ์ แสงแก้ว. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานของเจ้าหน้าที่พยาบาลในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกริก.
- เพ็ญศรี เวชประพันธ์. (2557). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รณชฎี ป้องกันภัย. (2557). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานการเคหะแห่งชาติ : กรณีศึกษาพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สีมา สีมานนท์. (2550). หลักสูตรเฉพาะทางสำหรับรองรับการทำงานตามระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนใหม่. เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สมยศ นาวิการ. (2550). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2562). โครงสร้างองค์กร (Online). เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2562 จาก http://www.ops.moc.go.th/ewt_news.php?nid=3943.
- Almerinda, F. (2011). How does Organizationl Climate Influence the Ethical Behavior of People in An Organization?. International Business and Economics Research Journal. 2(10): 64 – 72.
- Ashwini, J. (2016). A Comparative Study of Quality of Work Life in Manufacturing and Service Sector Industries in Karnataka. International Journal of Business From Bharatiya Vidya Bhavan's M.P. Birla Institute of Management, Bengaluru, 2(10): 52 – 59.
- Brown, W. B. and D. J. Moberg. (1980). Organization Theory and Management: A Macro Approach. New York: John Wiley and Sons.
- Davis, L.E. (1977). Enhancing Quality of Working Life. International Labour Review 16, 53.
- Davis et al. (1989). Human Behavior at Work: Organizational Behavior. 8th ed. New York: McGraw Hill.

- Delamotte, Y. and Takezawa, S. (1983). Quality of Working Life in International Perspective. Geneva: International Labour Office.
- Easton, S. and Laar, D.V. (2013). QoWL (Quality of Working Life) – What, How, and Why?. *Psychology Research*, 3(10), 596-605.
- _____. (2018). User Manual for the Work-Related Quality of Life (WRQoL) Scale. 2nd ed. United Kingdom: University of Portsmouth: 13.
- Ferrans and Powers. (1992). Psychometric Assessment of the Quality of Life Index. *ใน Research in Nursing and Health*, 15, 29 – 38.
- Hinkle, D.E, William ,W. and Stephen G. J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*. 4th ed. New York : Houghton Mifflin.
- Huang, T.C., Lawler, J. and Lei, C.Y. (2007). The Effects of Quality of Work Life on Commitment and Turnover Intention. *Social Behavior and Personality*. 35(6): 735 – 750.
- Huse, E.F. and T.G. Cummings. (1985). *Organization Development and Change*. Minnesota: West Publishing.
- Lewin, David. (198) . Collective Bargaining and the Quality of Work Life. *Organizational Dynamics*. 10, 2 (Autumn), 37-53.
- Likert, Rensis. (1976). *The Human Organization*. New York: McGraw – Hill. Inc.
- Litwin, G.W., and Stinger, J.R.A. (1968). *Motivation and Organizational Climate*, Division of Research. Boston: Harvard University Graduate School of Business.
- Lussier, Robert N. (2010). *Human Relations in Organization : Application and Skill-Building*. 8th ed. Boston, Mass: McGraw-Hill/rwin.
- Maslow, A. (197). *Human Needs Theory : Maslow’s Hierarchy of Human Needs*. In R.F. Craven & C. J. Hirnle (Eds.), *Fundamental of Nursing: Human Health and Function*. 3rd ed. Philadelphi: Lippincott.
- Oshane Thorpe, Damion Walker and Deema Maghalseh. (2020). A Case Study Investigating Faculty Work-Related Quality of Life (WRQoL) and the Efficacy of the WRQoL Scale in a Medium-sized Private Gulf Higher Education Institution. *Journal of Educational and Social Research*, 6(10), 50 – 65.
- Steers, R.M. and Porter, L. (1979). *Motivation and Work Behavior*. New York: McGraw Hill.

- Shrovan, D.J. (1983). Quality of Work Life : Perspective for Business and the Public Sector. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Stringer, R. (2002). Leadership and Organization Climate. Jersey: McGraw Hill, Inc.
- UNESCO. (1981). Quality of Life. An Orientation of Population Education. Bangkok: UNESCO.
- Walton, R.E. (1973). Quality of Working Life : What Is It?. Sloan Management Review 15: 12-16.
- _____. (1975). Criteria for Quality of Working Life: The Quality of Working Life. New York.

การศึกษาแนวทางการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงให้สอดคล้อง
กับภาวะผู้ป่วยแต่ละรายด้วยการแพทย์แผนไทย*

THE STUDY OF MEDICINE COMPOUNDING GUIDELINES FOR
INDIVIDUAL HEMORRHOIDS TREATMENT BY THAI TRADITIONAL
MEDICINE

เกียรติภูมิ ลาภิณโญ

Khiartiphum Lappinyo

ศิริพัทธ์ จันทร์สังสา

Siripuk Chansangsa

วนิษา ปันฟ้า

Wanisa Punfa

จักรกฤษณ์ คณารีย์

Chakkrit Khanaree

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University, Thailand.

Email: siri34393@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงทวารหนักให้สอดคล้องกับภาวะผู้ป่วยแต่ละรายด้วยตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ โดยเริ่มจากการประมวลความรู้เรื่องหลักการปรุงยา ศึกษาความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคริดสีดวงทวารหนัก จากนั้นถอดประสบการณ์การรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักจากแพทย์แผนไทยและทำการวิเคราะห์พร้อมทั้งเสนอแนวทางการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงทวารหนักให้สอดคล้องกับภาวะผู้ป่วยแต่ละราย โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่าหลักการปรุงยารักษาโรคให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละรายมีทั้งหมด 5 ข้อ คือ 1) การปรับองค์ประกอบของตำรับยา 2) การปรับสัดส่วนของตำรับยา 3) การปรับรูปแบบของยา 4) การปรับขนาดยาที่ใช้ 5) การนำตำรับยาอื่นเข้ามาร่วมกับการรักษา สำหรับการถอดประสบการณ์การรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักจากแพทย์แผนไทย พบว่าแพทย์แผนไทยสามารถรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักด้วยตำรับยาริดสีดวงมหากาฬได้ อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มผู้ป่วยบางกลุ่มที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาเนื่องจากผู้ป่วยมีเงื่อนไข ปัจจัยและข้อจำกัดของผู้ป่วยแต่ละราย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้ป่วยดังกล่าวได้ออกเป็น 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีแนว

* Received: 5 June 2021; Revised: 5 July 2021; Accepted: 7 August 2021

ทางการปรุงยารักษาและแนวทางการปรับพฤติกรรม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วยที่มีภาวะท้องผูก จะปรุงยาโดยการเสริมกลุ่มยาที่มีสรรพคุณเป็นยาระบายเข้าไปร่วมกับปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และฝึกการขับถ่ายอุจจาระให้เป็นเวลา กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยที่มีโรคกระเพาะอาหารร่วม จะปรุงยาโดยการปรับลดสัดส่วนของขิง พริกไทยและดีปลีเพื่อไม่ให้เกิดการระคายเคืองกระเพาะอาหาร กลุ่มที่ 3 ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะหลังคลอดและให้นมบุตร จะปรุงยาโดยการตัดสมุนไพรที่มีรสเย็นออกจากตำรับ กลุ่มที่ 4 ผู้ป่วยที่มีภาวะร้อนใน แพทย์สามารถใช้อาสูตรกลางร่วมกับการแนะนำการรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และการพักผ่อน และกลุ่มที่ 5 ผู้ป่วยที่เป็นริดสีดวงทวารหนักจากพฤติกรรมและการทำงาน โดยแพทย์สามารถใช้อาสูตรกลางร่วมกับการปรับพฤติกรรมการทำงาน จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการรักษาโรคให้แก่ผู้ป่วยจะต้องคำนึงถึงสาเหตุการเกิดโรคและความแตกต่างของผู้ป่วยแต่ละรายจึงจะสามารถปรุงยารักษาโรคได้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละรายได้ และจากการศึกษานี้ยังใช้เป็นแนวทางให้แก่แพทย์แผนไทยในการปรุงยาเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักและนำไปปรับใช้ในการรักษาผู้ป่วยโรคอื่นๆ

คำสำคัญ : การปรุงยา, การแพทย์แผนไทย, โรคริดสีดวง, ยาริดสีดวงมหากาฬ

Abstract

This study aimed to determine the guidelines of medicine compounding for individual hemorrhoids treatment by reviewing the principles of medicine compounding and the treatment. The experienced Thai traditional medicine doctors were in-depth interviewed. The data collected were analyzed via content analysis. The results reviewed the 5 principles of the guideline of medicine compounding for individual hemorrhoids treatment were the following; 1) adjusting the composition of medicinal herbs in the recipe; 2) adjusting the proportion of the medicinal herbs in the recipe; 3) adjusting the dosage form of the medicinal herbs; 4) adjusting the dosage and 5) combining with other recipes. The outcomes of the interview showed that Mahakan medicine was not active with some hemorrhoids patients who could be divided into 5 groups, and each group had its specific guideline of medicine compounding and behavior adjustment as follows: 1) patients with constipation, the proportion of laxative herbal medicine had to be increased together with the adjusting of dietaries and excretion; 2) patients with gastrointestinal disease, the proportion of pepper and long pepper had to be decreased in order to reduce the gastric irritation; 3) postpartum patients, the cool properties medicinal herbs

had to be out off; 4) patients with hemorrhoids caused by malbehavior and hard working, the standard compounding could be applied together with working behavioral adjustment; and 5) patients with aphthous ulcers, the standard compounding could be applied with the suggestions of dietaries and suitable rests. In a summary, the hemorrhoids treatment might be concerned with the cause of disease, the differences of individuals so as to make a fruitful medicine compounding for the individuals. This study is as a guideline for Thai traditional medicine doctors on hemorrhoids medicine compounding as well as on other medicines.

Keyword : Medicine Compounding, Thai Traditional Medicine, Hemorrhoids

บทนำ

องค์ความรู้การแพทย์แผนไทย เป็นความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ผ่านการลองผิดลองถูกและหลอมรวมเอาวัฒนธรรม ความเชื่อของสังคม รวมถึงมีการรับเอาวัฒนธรรม ความเชื่ออื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเยียวยารักษาโรค (ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2546) เช่น ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ ศาสนาพุทธ เป็นต้น ในส่วนของพุทธศาสนาได้นำเอาพุทธปรัชญามาอธิบายการกำเนิดและพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ในเรื่องของขั้น 5 ผ่านมิติการทำหน้าที่ของธาตุ นับเป็นรูปแบบการแพทย์ที่ผสมผสานมิติของร่างกายและจิตใจเข้าไว้ด้วยกันและได้ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นผ่านทางเชื้อสายวงศ์ตระกูลหรืออาจารย์และลูกศิษย์ (ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ, 2562) โดยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยที่มีการสืบทอดต่อกันมาถือเป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ในการช่วยเยียวยารักษาโรคได้จนถึงปัจจุบัน ประกอบกับสถานการณ์ปัญหาสุขภาพทั้งการระบาดของโรคติดเชื้อและโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสุขภาพของหลายประเทศทำให้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) หันกลับมาให้ความสำคัญและพัฒนาการแพทย์ดั้งเดิม (กัญยานุช เทาประเสริฐ, 2553) เพื่อนำมาผสมผสานกับการแพทย์กระแสหลักของแต่ละประเทศ ประเทศไทยในฐานะสมาชิกจึงได้ส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้การแพทย์แผนไทยเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพของประเทศเพื่อให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วถึง (อัญชลี จุฑะพุทธิ, 2551: 275-279)

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากสภาการแพทย์แผนไทย และได้ผลิตแพทย์แผนไทยออกมารับใช้ประชาชนโดยทำหน้าที่ดูแลรักษาสุขภาพของประชาชนคนไทย (ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2553) ซึ่งจากการศึกษาวิจัยและพัฒนาของวิทยาลัยการแพทย์ฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้มีการศึกษาโรคที่แพทย์แผนไทยสามารถรักษาได้ดีทั้งโรคทางโครงสร้างร่างกาย

ที่เกิดจากระบบลมและเลือดลม โรคที่รักษาด้วยยาสมุนไพร เช่น โรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง โรคสะเก็ดเงิน โรคริดสีดวงทวารหนัก ฯลฯ ซึ่งการศึกษานี้สนใจศึกษาการรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักเนื่องจากมีผลงานวิจัยพบว่าแพทย์แผนไทยสามารถรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักได้ด้วยตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ โดยการจ่ายยาริดสีดวงมหากาฬชนิดผงในรูปแบบแคปซูล 500 มิลลิกรัม รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล ก่อนทานอาหาร 30 นาที 3 เวลา เช้า กลางวัน เย็น และให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย ต่อเนื่องจนครบ 6 สัปดาห์ ให้แก่ผู้ป่วยจำนวน 70 ราย โดยแบ่งกลุ่มผู้ป่วยออกเป็น 2 กลุ่มและมีผลการรักษา คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ป่วยที่เป็นโรคริดสีดวงทวารหนักในระยะเริ่มต้น (หัวริดสีดวงไม่แตก) จำนวน 54 ราย พบว่าหลังจากผู้ป่วยได้รับตำรับยาริดสีดวงมหากาฬหายเป็นปกติร้อยละ 84 และมีผู้ป่วยบางส่วนที่ไม่หายแต่มีอาการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นร้อยละ 16 กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ป่วยที่เป็นโรคริดสีดวงทวารหนักชนิดหัวแตก จำนวน 14 ราย พบว่าหลังจากผู้ป่วยได้รับตำรับยาริดสีดวงมหากาฬหายเป็นปกติร้อยละ 71.4 และมีผู้ป่วยบางส่วนที่ไม่หายแต่มีอาการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นร้อยละ 28.6 (โชคชัย แซ่หว่าง, 2555)

จากผลการวิจัยข้างต้นพบว่ามีผู้ป่วยบางส่วนที่อาการไม่หายหรือตอบสนองได้น้อยต่อการรักษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้ป่วยแต่ละรายมีเงื่อนไข ปัจจัย ภาวะต่างๆ ของผู้ป่วยเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นการศึกษานี้จึงสนใจศึกษาการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงให้สอดคล้องกับผู้ป่วยแต่ละรายที่ไม่ตอบสนองต่อยาริดสีดวงมหากาฬ ซึ่งตรงกับสำนวนสุภาษิตไทยที่ว่ากลางเนื้อชอบกลางยาและการปรุงยาอยู่ภายใต้สิทธิ์แห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทยที่เปิดโอกาสให้แพทย์แผนไทยสามารถปรุงยารักษาผู้ป่วยเฉพาะรายได้ (พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556) โดยมุ่งหมายที่จะนำความรู้ดังกล่าวมาเป็นแนวทางการปรุงยาในคลินิกการแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยให้กับประชาชน รวมทั้งสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในสถาบันการแพทย์แผนไทยต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

1.1 แหล่งข้อมูลจากเอกสาร

1) ตำราและคัมภีร์การแพทย์แผนไทย ได้แก่ ตำราเวชศึกษาแพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1-3 ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1-3 ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรมไทย และตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ซึ่งเป็นตำราที่ใช้ในการอ้างอิงหรือใช้สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยหรือตำราที่ใช้เป็นแนวทางในการสอบ

ความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามประกาศของสภาการแพทย์แผนไทย หรือเป็นตำราที่มีการรวบรวม ชำระ และตรวจสอบอย่างเป็นระบบตามหลักของวิชาการ

2) ตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป เล่ม 2 (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2553)

3) เอกสารสาธารณะอื่นๆ (Public Document) ได้แก่ พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2562 นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐต่อการพัฒนาด้านการแพทย์แผนไทยหรืออื่นๆ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่สู่สาธารณะ

1.2 แหล่งข้อมูลจากบุคคล

แพทย์แผนไทยประจำโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและคลินิกการแพทย์แผนไทยเครือข่ายโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการรักษาโรคจิตสื่อดวงทวารหนักในรูปแบบต่างๆ

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับวิธีการปรุขยาหรือจ่ายยาตำรับจิตสื่อดวงมหากาฬในการรักษาโรคจิตสื่อดวงทวารหนัก

2.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับปัจจัย เจ็บใจ และข้อจำกัดที่มีผลต่อการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตสื่อดวงทวารหนัก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ประมวลข้อมูลด้านปรัชญาแนวคิดในเรื่องของหลักการปรุขยาจากตำราการแพทย์แผนไทย

3.2 ประมวลข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคจิตสื่อดวงทวารหนักจากตำราการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย

3.3 ถอดประสบการณ์การรักษาโรคจิตสื่อดวงทวารหนักด้วยการสัมภาษณ์แพทย์แผนไทยประจำโรงพยาบาลสาธิตฯ เพื่อนำข้อมูลมาจัดกลุ่มผู้ป่วยในแต่ละเจ็บใจ

3.4 รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการถอดประสบการณ์จากแพทย์แผนไทย เพื่อเสนอแนวทางการปรุขยารักษาโรคจิตสื่อดวงทวารหนักให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงกระบวนการที่ดำเนินการนำข้อมูลทั้งหมดจากเอกสารทางการแพทย์แผนปัจจุบัน เอกสารทางการแพทย์แผนไทยที่ได้ทำการคัดเลือก และจากการถอดประสบการณ์ของแพทย์แผนไทยประจำโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและเครือข่าย มาวิเคราะห์เพื่อ

แยกแยะประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการโรคริตส์ดวงทวารหนัก พิจารณาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลตามหลักการรักษาโรคของการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย โดยมีการกำหนดขอบเขตเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่วิเคราะห์ถูกต้อง โดยคำนึงถึงประเด็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ นิยาม อาการ ข้อบ่งชี้ สาเหตุการเกิดโรค หลักการรักษาโรคริตส์ดวงทวารหนักและเงื่อนไข ปัจจัย ข้อจำกัดของผู้ป่วยโรคริตส์ดวงทวารหนัก นำข้อมูลที่วิเคราะห์มาตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการโรคริตส์ดวงทวารหนักให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละรายกับอาจารย์แพทย์แผนไทยและอาจารย์ทางปรีคลินิก เพื่อปรับแก้ไขให้เกิดความชัดเจนและยืนยันความถูกต้องตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์

ผลการวิจัย

1. หลักการบูรณาการด้วยการแพทย์แผนไทย

การบูรณาการโรคให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้การแพทย์แผนไทย ที่หมอไทยโบราณได้จากการเรียนรู้ ฝ่าสังเกตุ วิเคราะห์ ตีความ ผ่านการลองผิดลองถูกและเก็บสั่งสมเป็นประสบการณ์ในการรักษาโรคและมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านเชื้อสายในวงศ์ตระกูลหรือผ่านอาจารย์และลูกศิษย์ (ชยันรินทร์ เรือนเจริญ, 2562) รวมไปถึงยังมีการจดบันทึกสูตรตำรับยาที่ผ่านการรักษาผู้ป่วยไว้ในคัมภีร์หรือตำราการแพทย์แผนไทยที่เป็นสูตรแบบกลาง ซึ่งหากใช้ยาสูตรกลางในการรักษาผู้ป่วยแล้วไม่มีการตอบสนองแพทย์จึงต้องมีการจัดยาปรุงยาให้เหมาะสมกับผู้ป่วย (โชคชัย แซ่หว่าง, 2555) โดยมีหลักการบูรณาการโรคให้สอดคล้องกับภาวะผู้ป่วยแต่ละรายทั้งหมด 5 ข้อ ดังนี้

1) การปรับองค์ประกอบของตำรับยา การปรุงยาให้มีสรรพคุณรักษาโรคและเหมาะสมกับผู้ป่วยแพทย์จะพิจารณาองค์ประกอบของตำรับยา ซึ่งจะเป็นการคัดเลือกชนิดของสมุนไพรที่จะนำมาจัดตำรับว่ามีสรรพคุณรักษาโรคและเหมาะสมกับผู้ป่วยหรือไม่ หากไม่เหมาะสมอาจจะมีการพิจารณาปรับเปลี่ยนชนิดของสมุนไพรที่จะนำมาจัดเป็นตำรับ เช่น สมุนไพรบางชนิดทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการแพ้ หรือฤทธิ์ของสมุนไพรอ่อนหรือแรงไป หรือชนิดของสมุนไพรบางชนิดมีมูลค่าที่สูงและหาได้ยาก แพทย์อาจจะหาสมุนไพรที่มีสรรพคุณเหมือนกันแต่เหมาะสมกับตัวผู้ป่วยมาทดแทน เป็นต้น

2) การปรับสัดส่วนของตำรับยา การปรุงยาจะต้องมีการนำเอาวัตถุดิบยาตามสูตรตำรับนั้นมาประสมหรือผสมกันตามสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งเดิมมีการใช้สูตรกลางตามที่ได้มีการบันทึกไว้ในตำราการแพทย์มาปรุงเป็นยาให้ผู้ป่วยรับประทานและดูการตอบสนองของยาจึงจะมีการปรับเพิ่มหรือลดสัดส่วนของตำรับยา จนออกมาเป็นสัดส่วนตัวยาที่เหมาะสมกับผู้ป่วย (กองการประกอบโรคศิลปะ, 2542 : 184-185)

3) การปรับรูปแบบของยา เมื่อคัดเลือกชนิดของสมุนไพรและกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมแล้วนำมาสู่การเตรียมยาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งยาบางอย่างอาจจะต้องอยู่ในรูปแบบน้ำ บางอย่างป็นเป็นลูกกลอน บางอย่างอาจจะอยู่ในรูปแบบอัดเม็ด หรือในยุคสมัยปัจจุบันอาจเป็นการอัดแคปซูล โดยสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบยาเพื่อให้เหมาะต่อการรับประทานและการออกฤทธิ์ของยา

4) การปรับขนาดยา การกำหนดปริมาณหรือขนาดของการรับประทานยา โดยทั่วไปแพทย์จะกำหนดขนาดการรับประทานยาตามที่มีบันทึกไว้ในตำราการแพทย์ หากมีการเปลี่ยนแปลงของอาการหรือความรุนแรงก็ขึ้นอยู่กับพิจารณาของแพทย์ผู้รักษา (พระยาพิศณุประสาธเวช, 2452: 28-30) ทั้งนี้เพื่อให้ยาที่รับประทานเข้าไปเหมาะสมกับร่างกายของผู้ป่วยและมีฤทธิ์มากพอต่อการรักษาโรค เช่น ตำรับยาหมานิลแห่งทองที่มีสรรพคุณแก้ไข้ตัวร้อน แก้กระหายน้ำ แก้อิสุก อีไส ขนาดรับประทานสำหรับผู้ใหญ่ ครั้งละ 3-4 เม็ด สำหรับเด็ก ครั้งละ 1-2 เม็ด หรือตำรับยาประสะจันทร์แดงที่มีสรรพคุณแก้ไข้ตัวร้อน กระหายน้ำ ขนาดรับประทานสำหรับผู้ใหญ่ ครั้งละ 1 ช้อนกาแฟ สำหรับเด็ก ครั้งละ ½ ช้อนกาแฟ (กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549: 132) เป็นต้น

5) การนำตำรับยาอื่นเข้ามารวมกับการรักษา ในบางครั้งอาการเจ็บป่วยไม่มีเพียงอาการหรือภาวะผิดปกติเดียวซึ่งการใช้ตำรับยาหลักเพื่อแก้ไขสาเหตุของโรคอาจจะไม่ครอบคลุมถึงสาเหตุปัจจัยของผู้ป่วยทั้งหมดทำให้บางครั้งอาจจะต้องอาศัยตัวยาอื่นเข้ามาช่วยในการรักษา เช่น ผู้ป่วยโรคจิตสับสนหวาดหวั่นที่มีภาวะของอาการท้องผูก ซึ่งตำรับยาที่รักษาโรคจิตสับสนหวาดหวั่นไม่มีคุณสมบัติในเรื่องของการขับถ่าย แต่จำเป็นต้องดูแลในส่วนของอาการท้องผูก ดังนั้นจึงต้องอาศัยตัวยาอื่นเข้ามาช่วยเพื่อปรับระบบการขับถ่ายของผู้ป่วย เป็นต้น หรือตำรับยาเดิมกำลังหรือฤทธิ์ของยาไม่พอหรือตัวยาไม่ดีพอสำหรับการรักษาโรคนั้น แพทย์จะพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนตำรับยาใหม่ที่มีการออกฤทธิ์มากกว่าเข้ามารักษา เช่น ผู้ป่วยรับประทานตำรับยาระบายมะขามแขก แต่ไม่มีผลการตอบสนอง แพทย์จึงต้องมีการเปลี่ยนตำรับยาเป็นตำรับยาถ่ายดีเกลือ เป็นต้น

2. การรักษาโรคจิตสับสนหวาดหวั่นให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละราย

การที่แพทย์จะปรุงยารักษาโรคได้ตามหลักการดังกล่าว แพทย์จะต้องมีความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่งจะต้องรู้จักโรค ด้านที่สองจะต้องรู้จักคน และด้านที่สามจะต้องรู้จักยาที่จะไปใช้รักษา โดยการรู้จักโรค คือ รู้จักสาเหตุ ปัจจัย กลไกการเกิดโรค การรู้จักคน คือ รู้จักเงื่อนไข ข้อจำกัด ภาวะที่มีผลต่อการรักษา การรู้จักยา คือ รู้จักสรรพคุณหรือคุณสมบัติทั้งของยาเดี่ยวและยารับ ผสมข้างเคียงของการใช้ยา โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแนวทางการปรุงยารักษาโรคจิตสับสนหวาดหวั่นให้สอดคล้องกับภาวะผู้ป่วยแต่ละราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในทางการแพทย์แผนไทยโรคจิตสับสนหวาดหวั่น คือ โรคที่เกิดจากความผิดปกติของระบบลมและเลือดลมภายในร่างกายเกิดการแปรปรวนในลักษณะกำเริบ โดยเฉพาะบริเวณ

หลอดเลือดตรงตำแหน่งทวารหนัก ซึ่งอาจมีปัจจัยมากระตุ้นให้ลมเกิดการกำเริบ เช่น พฤติกรรมการเบ่งถ่ายรุนแรง อาการท้องผูก พฤติกรรมที่ต้องยกของหนักเป็นระยะเวลานาน เป็นต้น ทำให้เกิดการอุดตันของหลอดเลือดดำขึ้นเป็นหัวริดสีดวง โดยมีอาการลำดับตามความรุนแรงจากน้อยไปมาก คือ อาการคันบริเวณทวารหนัก อาการปวดหน่วงก่อนหรือขณะหรือหลังการขับถ่ายอุจจาระ มีติ่งเนื้อ/หัวริดสีดวงทวารหนักยื่นออกมาจากรูทวารหนัก ช่วงแรกอาจหดกลับเองได้บางรายอาจหดกลับไม่ได้ หากมีการอาการที่รุนแรงขึ้นหัวริดสีดวงอาจเกิดการปริแตกทำให้มีเลือดสดๆ หยดหรือไหลออกมาขณะขับถ่ายหรือหลังการขับถ่ายอุจจาระ

สืบเนื่องจากสาเหตุของโรคหรือสมุฏฐานการเกิดโรคริดสีดวงทวารหนักนั้นเกี่ยวข้องกับระบบการไหลเวียนของลมและเลือดลมที่เกิดการคั่งหรือกระจุกอยู่ในหลอดเลือดดำ ดังนั้นจึงมีหลักในการรักษา คือ การใช้ตัวยาที่มีสรรพคุณในการจัดการกับลมและเลือดลมที่เกิดการกระจุกตัวอยู่ให้หายไป ซึ่งตำรับยาริดสีดวงมหากาฬมีสรรพคุณที่สามารถแก้ไขสาเหตุของการเกิดโรค คือ กระจายลมหรือสลายลมที่คั่งอัน โดยมีส่วนประกอบตำรับได้แก่ เทียนตาตักแตน เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก โกฐกั๊กกรา โกฐพุงปลา โกฐก้านพร้าว โกฐจุฬาลัมพา โกฐสอ ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ พริกไทย ดีปลี ขิง สะค้าน มดยอบ สนเทศ อบเชย สมุลแว้ง ขอบชะนางขาว ขอบชะนางแดง ชาดก้อนสะตุ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2542)โดยตำรับยาริดสีดวงมหากาฬสามารถวิเคราะห์โครงสร้างยาออกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ “ยาแก้” คือยาที่มีสรรพคุณไปแก้สาเหตุปัจจัยของการเกิดโรคหรือแก้สมุฏฐานหลักหรือรักษาอาการเจ็บป่วย กลุ่มยาเสริมหรือยารองเรียกว่า “ยาหนุน” คือในแต่ละโรคจะมีหลายอาการแต่ละอาการจะมีหลายสาเหตุปัจจัย ดังนั้นในแต่ละโรคก็จะมีสมุฏฐานรองซึ่งตัวยาแก่นั้นอาจจะไม่ครอบคลุมทุกสมุฏฐานจึงมีการจัดยาหนุนเข้ามาเสริมการออกฤทธิ์ของสรรพคุณยาหรือรักษาอาการอื่นๆ ที่แทรกซ้อน และสุดท้ายยากลุ่มยาคุมฤทธิ์เรียกว่า “ยากัน” คือยาที่เข้ามาช่วยคุมฤทธิ์ยาแก้หรือยาที่อาจจะส่งผลข้างเคียง เนื่องจากสมุนไพรมิหนึ่งตัวนั้นมีหลายสรรพคุณซึ่งอาจจะมีสรรพคุณบางอย่างที่ไม่พึงประสงค์ เมื่อนำมาปรุงยาแล้วอาจจะส่งผลข้างเคียงต่อร่างกายผู้ป่วยได้ จึงต้องมีตัวยาที่จะมากันสรรพคุณที่ไม่พึงประสงค์นั้น และในส่วนของการวิเคราะห์โครงสร้างตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ มีรายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มของยาแก้ ในตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ เป็นกลุ่มของตัวยาที่มีสรรพคุณทางการขับลม สลายลมทั้งภายในลำไส้และนอกลำไส้ซึ่งเป็นยากลุ่มร้อนมีคุณสมบัติร้อน เพิ่มความร้อนให้กับร่างกาย เป็นกลุ่มยาที่แก้ไขสมุฏฐานของการกำเริบของลม ที่เกิดการคั่งอันอยู่ในกายหลอดเลือดดำหรือลมและเลือดที่อยู่ภายในกระเปาะหัวริดสีดวง ได้แก่ พริกไทย ดีปลี เหน้าขิงแห้ง เถาสะค้าน สนเทศ สมุลแว้ง อบเชย

(2) กลุ่มของยากัน ในตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ เป็นตัวยาที่มีสรรพคุณในทางรักษาริดสีดวงทวารหนัก และเป็นยาที่ดับพิษร้อนหรือดับพิษของเลือด เพราะโดยปกติ น้ำเลือดแม้จะมีลมผสมอยู่แต่ก็ยังมีพลังงานต่างๆ ที่มีความร้อนดังนั้นหากใช้ยาร้อนโดยไม่มีตัว

ยาสำหรับคุมหรือกันไว้ ความร้อนของร่างกายโดยเฉพาะภายในหลอดเลือดจะสูงขึ้นจนส่งผลต่อร่างกาย จึงต้องมียาเย็นในทางดับพิษโลหิต ได้แก่ ชาดก้อนสะตุ

(3) กลุ่มของยาหนูน เนื่องจากว่าเจตนาของการใช้ยาตำรับริดสีดวงมหากาพนั่นเน้นเพื่อไปสลายลมและเลือดลมภายในหลอดเลือดที่ต้องใช้สมุนไพรที่มีคุณสมบัติในทางร้อน แต่น้ำเลือดมีพลังงานและความร้อนแฝงอยู่จึงจำเป็นต้องดับพิษร้อนจากการใช้ยาร้อนมากไป ดังนั้นยาหนูนที่จะไปเสริมฤทธิ์ให้กับยาในตำรับนี้จึงมีอยู่ 2 กลุ่ม ยาหนูนกลุ่มที่ 1 เป็นยาหนูนกลุ่มของยาแก้ คือ หนูนในเชิงร้อน ได้แก่ โกฐกั๊กกรา เทียนตาตักแตน เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ มดยอบ ขอบชะนางขาว ขอบชะนางแดง ยาหนูนกลุ่มที่ 2 เป็นยาหนูนกลุ่มของยาแก้ คือ หนูนในเชิงเย็น ได้แก่ โกฐสอ โกฐจุฬาลัมพา โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา

กลุ่มยาทั้ง 3 จะเป็นหลักและแนวทางในการรักษาโรคริดสีดวงทวารหนัก ซึ่งแพทย์ยึดตามสูตรตำรับที่เป็นสูตรกลาง ซึ่งจากผลการวิจัยยืนยันว่าสามารถรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักได้สูงถึงร้อยละ 80 แต่ก็มีผู้ป่วยส่วนที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาหรือไม่สามารถจ่ายยาตำรับนี้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีเงื่อนไข ปัจจัย ข้อจำกัดของผู้ป่วย จากการถอดประสบการณ์แพทย์แผนไทยทำให้สามารถจัดกลุ่มผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักที่มีเงื่อนไขในการรักษาออกเป็น 5 กลุ่ม และมีแนวทางในการปรุงยาตำรับยาริดสีดวงมหากาพและการปรับพฤติกรรมตามเงื่อนไข ปัจจัยและข้อจำกัด แก่ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักทั้ง 5 กลุ่ม ดังนี้

1) กรณีผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักพร้อมกับมีภาวะท้องผูก ในการปรุงยาแพทย์อาจจะต้องมีการเสริมกลุ่มยาที่มีสรรพคุณทางระบายเข้ามาช่วยร่วมกับปรับพฤติกรรม การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ ฝึกการขับถ่ายอุจจาระเป็นเวลา

2) กรณีผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักพร้อมกับมีภาวะของโรคกระเพาะอาหาร เนื่องจากยาริดสีดวงมหากาพมีคุณสมบัติเป็นยาร้อนอาจจะทำให้เกิดการระคายเคืองกระเพาะอาหาร ควรมีการปรับสัดส่วนของขิง พริกไทยและดีปลี ร่วมกับการแนะนำการปฏิบัติตัวด้านการรับประทานอาหาร หรือหลีกเลี่ยงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำเริบของโรคกระเพาะอาหาร เช่น รับประทานอาหารให้ตรงเวลา หลีกเลี่ยงการปล่อยให้ท้องว่างขณะหิว ดื่มน้ำให้มากในแต่ละวัน เป็นต้น หรือหากอาการของโรคกระเพาะอาหารของผู้ป่วยรุนแรงแพทย์อาจพิจารณาการรักษาโรคกระเพาะอาหารให้ทุเลาลงก่อนจึงจะเริ่มการรักษาโรคริดสีดวงทวารหนัก

3) กรณีผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักในภาวะหลังคลอดและให้นมบุตร แพทย์อาจจะต้องพิจารณาการปรุงยาโดยการตัดสมุนไพรที่เป็นรสรเย็นออกจากตำรับก่อนจึงจะสามารถจ่ายยาริดสีดวงมหากาพได้ ร่วมกับการให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวและปรับพฤติกรรม การดูแลตัวเองป้องกันการกำเริบของอาการ

4) กรณีผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักมีภาวะร้อนใน แพทย์จะต้องดูแลอาการร้อนในของผู้ป่วยก่อน ด้วยการแนะนำการรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และการ

พักผ่อน ผู้ป่วยจึงจะรับประทานยาได้ซึ่งสามารถปรุงยาสูตรกลางให้กับผู้ป่วยได้ เพราะคุณสมบัติของยาริดสีดวงมहाकाफเป็นยาร้อนซึ่งจะมีผลต่อความร้อนสะสมภายในร่างกายซึ่งจะทำให้อาการร้อนในของผู้ป่วยรุนแรงขึ้น

5) กรณีผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักที่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมหรือการทำงาน ในกรณีริดสีดวงทวารหนักที่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมหรือการทำงาน เช่น ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการยกของหนักเป็นประจำทำให้เกิดแรงดันภายในช่องท้องและแรงดันนั้นถูกถ่ายเทไปยังหลอดเลือดดำบริเวณหูดทวารหนักหรือผู้ป่วยมีพฤติกรรมการเบ่งถ่ายอย่างแรงทำให้เกิดแรงดันบริเวณหูดทวารหนัก เกิดเป็นกระเพาะหัวริดสีดวงขึ้น โดยที่ผู้ป่วยไม่มีข้อจำกัดของการรับประทานยา แพทย์สามารถพิจารณาจ่ายยาตำรับริดสีดวงมहाकाफได้เลยเพียงแต่ว่าในขณะที่ทำการรักษาต้องวางเงื่อนไขการรักษาให้ผู้ป่วยหลีกเลี่ยงหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งผลให้เกิดโรคและความรุนแรงของโรคริดสีดวงทวารหนัก (ศิริพักตร์ จันทร์สังสา และคณะ, 2564)

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษา พบว่าการปรุงยาตำรับริดสีดวงมहाकाफแบบสูตรกลางสามารถรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักได้ แต่ก็ยังมีผู้ป่วยบางกลุ่มที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาด้วยตำรับยาสูตรกลาง เนื่องจากมีเงื่อนไข ปัจจัย และข้อจำกัดของผู้ป่วยในแต่ละราย ซึ่งจากการถอดประสบการณ์ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักของแพทย์แผนไทย สามารถแบ่งกลุ่มผู้ป่วยดังกล่าวได้ออกเป็น 5 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีแนวทางการปรุงยารักษาและแนวทางการปรับพฤติกรรม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ป่วยที่มีภาวะท้องผูก โดยผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักที่มีอาการท้องผูกร่วมด้วย จะเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้อาการริดสีดวงกำเริบมากขึ้น เนื่องจากการเบ่งถ่ายอาจส่งผลให้ลมกำเริบมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการปรุงยาให้ผู้ป่วยกลุ่มนี้ จะปรุงยาโดยการเสริมกลุ่มยาที่มีสรรพคุณเป็นยาระบายเข้าไปร่วมกับการปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหาร ดื่มน้ำ และฝึกการขับถ่ายอุจจาระให้เป็นเวลา เพื่อลดอาการท้องผูก กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยที่มีโรคกระเพาะอาหารร่วมกับโรคริดสีดวงทวารหนัก ผู้ป่วยกลุ่มนี้จะต้องระมัดระวังเรื่องการปรุงยาที่จะไปผลทำให้เกิดการระคายเคืองของกระเพาะอาหาร โดยเฉพาะยาที่มีสรรพคุณเป็นยาร้อน เช่น พริกไทยและดีปลี ดังนั้นในการจะปรุงยาจะต้องมีการปรับลดสัดส่วนของพริกไทยหรือดีปลี เพื่อไม่ให้เกิดการระคายเคืองกระเพาะอาหาร กลุ่มที่ 3 ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะหลังคลอดและให้นมบุตร การจ่ายยาตำรับริดสีดวงมहाकाफให้กับผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะนี้แพทย์แผนไทยควรระมัดระวังเป็นอย่างมาก ซึ่งในภาวะหลังคลอดและให้นมบุตรในที่นี้คือ การอยู่ไฟหรืออยู่เดือนในทางภาคเหนือจัดเป็นช่วงที่มารดาอยู่ในช่วงของการพักฟื้นหลังคลอด ส่วนให้นมบุตรคือนับตั้งแต่ทารกคลอดจนถึงหยุดให้ทารกดื่มนมจากมารดา ผู้ป่วยที่เป็นมารดาหลังคลอด เป็นช่วงที่ร่างกายขาดความร้อนและสูญเสียพลังงาน ดังนั้นไม่ควรที่จะมียาที่ให้คุณสมบัติที่ลดความร้อนและเพิ่มความเย็นให้กับร่างกาย และภาวะที่มารดาหลังคลอดต้องให้นมบุตร การใช้ยาใน

ผู้ป่วยควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะยาที่มารดาได้รับประทานเข้าไปจะถูกขับออกมาทางน้ำนมได้ ดังนั้นหากแพทย์แผนไทยจะพิจารณาจ่ายยาริดสีดวงมหากาฬให้กับผู้ป่วยจะต้องตัวยาที่มีรสเย็นออก คือ ขาดก้อนสะดุ้ง ออกจากตำรับเพราะเป็นยาเย็นที่ส่งผลต่อความร้อนภายในร่างกาย กลุ่มที่ 4 ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนักที่มีภาวะร้อนใน โดยผลร้อนในเป็นอาการแสดงให้เห็นถึงร่างกายมีการทำบบาทหน้าที่ของธาตุไฟกำเริบหรือมีความร้อนภายในร่างกายสะสมมากกว่าปกติ ควรปรับสมดุลของร่างกายของผู้ป่วยก่อน โดยการแนะนำการรับประทานอาหารที่ช่วยกระตุ้นการขับถ่าย การดื่มน้ำ และการพักผ่อนให้เพียงพอ และกลุ่มที่ 5 ผู้ป่วยที่เป็นริดสีดวงทวารหนักจากพฤติกรรมและการทำงาน แพทย์สามารถไชยาสูตรกลางร่วมกับการปรับพฤติกรรมการทำงาน เช่น หลีกเลี่ยงการยกของหนัก เป็นต้น

การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของโชคชัย แซ่หว่าง (2555) ซึ่งเป็นการรักษาด้วยตำรับยาริดสีดวงมหากาฬแบบสูตรกลางร่วมกับให้ผู้ป่วยปรับพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดโรคริดสีดวงทวารหนักเพื่อป้องกันการกำเริบซ้ำของโรค แต่การที่จะนำไปใช้กับผู้ป่วยแพทย์ผู้รักษาจะต้องพิจารณาการจดยาปรุงยาให้ถูกต้องกับโรคและเหมาะสมกับตัวผู้ป่วยอีกครั้ง ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่นับว่าเป็นอัตลักษณ์แพทย์ไทยโบราณอย่างหนึ่งที่ต้องเป็นข้อคำนึงในการปรุงยารักษาโรคจนสะท้อนผ่านสำนวนสุภาษิตไทย คือ ลางเนื้อชอบลางยา และจากการประมวลข้อมูลการปรุงยาในตำราการแพทย์แผนไทยแพทย์จะพิจารณาหลักการในการจดยาปรุงยาอยู่ 5 ข้อ ได้แก่ 1. การปรับองค์ประกอบของตำรับยา 2. การปรับสัดส่วนของตำรับยา 3. การปรับรูปแบบของยา 4. การปรับขนาดยา 5. การนำตำรับยาอื่นเข้ามามีส่วนร่วมกับการรักษา โดยการปรุงยาให้สอดคล้องกับภาวะผู้ป่วยแต่ละรายของการแพทย์แผนไทยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการปรุงยาหรือหลักการรักษาของการแพทย์ระบบอื่นๆ เช่น ระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน ระบบการแพทย์แผนจีน ฯลฯ ที่มีการรักษาโรคหรืออาการให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วย

องค์ความรู้ใหม่

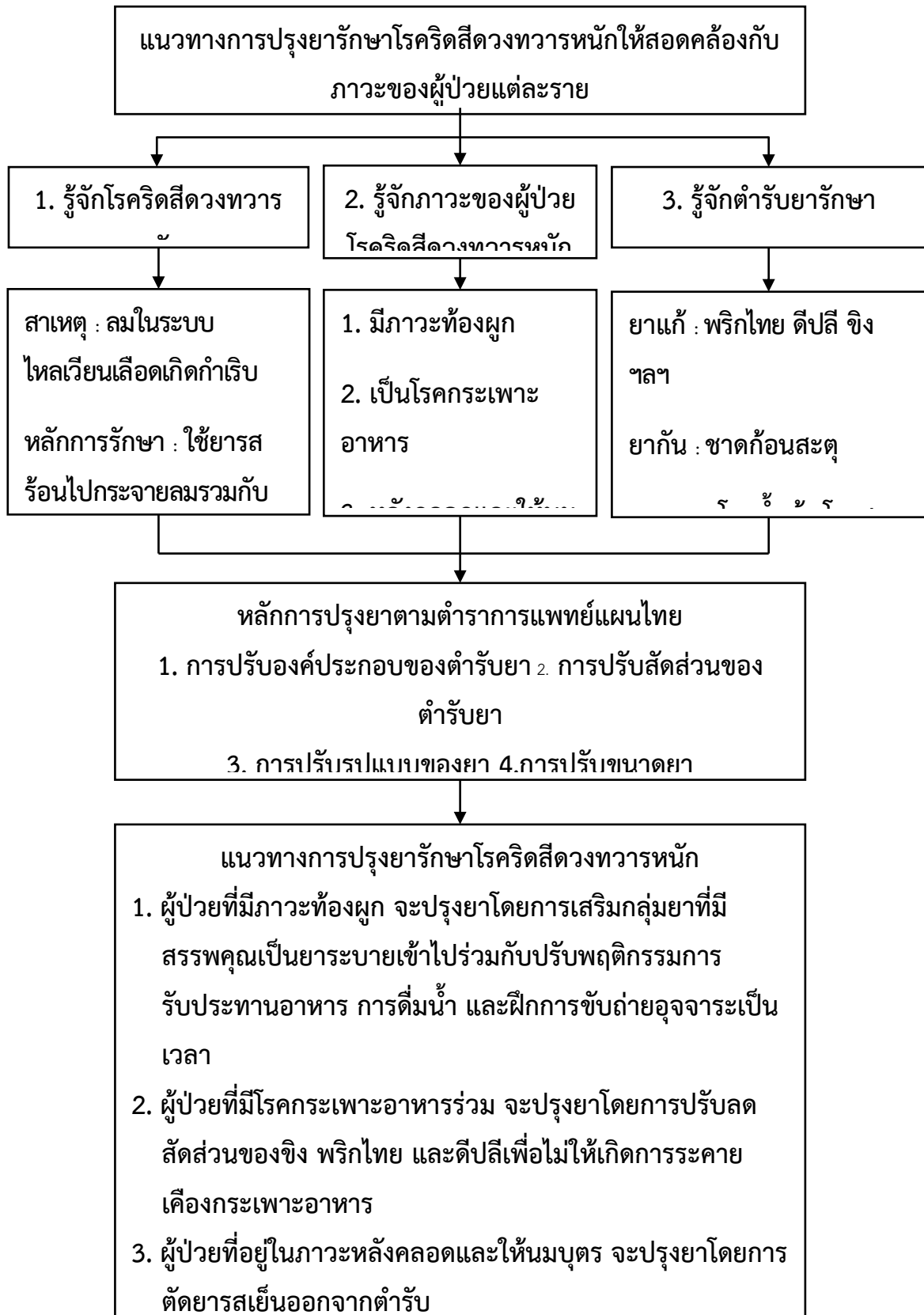
แนวทางการปรุงยารักษาโรคริดสีดวงทวารหนักให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละรายด้วยการแพทย์แผนไทย โดยการรักษาได้นั้นแพทย์ผู้จะต้องมีความรู้ 3 ด้าน ได้แก่

การรู้จักโรค คือ รู้จักสาเหตุ ปัจจัย กลไกการเกิดโรคริดสีดวงทวารหนัก

การรู้จักคน คือ รู้จักเงื่อนไข ข้อจำกัด ภาวะของผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนัก

การรู้จักยา คือ ตำรับยาที่ใช้รักษาในที่นี้คือตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ

โดยรักษาจะเริ่มต้นโดยการไชยาตำรับยาริดสีดวงมหากาฬสูตรแบบกลาง และเฝ้าสังเกต/ติดตามผลการรักษาหากไม่มีการตอบสนองต่อการไชยาหรืออยู่ในภาวะที่เป็นข้อจำกัดของการไชยาแพทย์จะพิจารณาจดยาปรุงยาให้เหมาะสมกับผู้ป่วย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แนวทางการปรุ่ยารักษาโรคจิตสืءวทวาร์หนักให้สอ๑ค๑ล๑งกับภาวะของผู๑ป่วยแต่ละราย

สรุป

จากการศึกษาแนวทางการปรุ่ยารักษาโรคจิตสืءวทวาร์หนักให้สอ๑ค๑ล๑งกับภาวะของผู๑ป่วยแต่ละราย พบว่าการปรุ่ยารักษาโรคจิตสืءวทวาร์หนักด้วยตำรับยาริดสืءวมหากาฬสูตรแบบกลางสามารถรักษาได้ แต่ก็ยังมีผู๑ป่วยบางกลุ่มที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาเนื่องจากผู๑ป่วยมีเงื่อนไข ปัจจัยและข้อจำกัดของผู๑ป่วยแต่ละราย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มผู๑ป่วยดังกล่าวได๑ออกเป็น 5 กลุ่ม โดยผู๑ป่วยแต่ละกลุ่มจะมีแนวทางการปรุ่ยารักษาและแนวทางการปรับพฤติกรรม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู๑ป่วยที่มีภาวะท้องผูก จะปรุ่ยยาโดยการเสริมกลุ่มยาที่มีสรรพคุณเป็นยาระบายเข้าไปร่วมกับปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และฝึกการขับถ่ายอุจจาระเป็นเวลา กลุ่มที่ 2 ผู๑ป่วยที่มีโรคกระเพาะอาหารร่วม จะปรุ่ยยาโดยการปรับลดสัดส่วนของพริกไทย ดีปลีเพื่อไม่ให้เกิดการระคายเคืองกระเพาะอาหาร กลุ่มที่ 3 ผู๑ป่วยที่อยู่ในภาวะหลังคลอดและให้นมบุตร จะปรุ่ยยาโดยการตัดยารสเย็นออกจากตำรับ กลุ่มที่ 4 ผู๑ป่วยที่มีภาวะร้อนใน แพทย์สามารถใ้ยาสูตรกลางร่วมกับการแนะนำการรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และการพักผ่อน และกลุ่มที่ 5 ผู๑ป่วยที่เป็นริดสืءวทวาร์หนักจากพฤติกรรมและการทำงาน แพทย์สามารถใ้ยาสูตรกลางร่วมกับการปรับพฤติกรรมการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

แนวทางการปรุ่ยารักษาโรคจิตสืءวทวาร์หนักให้สอ๑ค๑ล๑งกับภาวะของผู๑ป่วยแต่ละราย เป็นการประมวลรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารตำราและถอดประสบการณ์จากแพทย์แผนไทยประจำโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและเครือข่ายแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติงานในคลินิกหรือระบบบริการสาธารณสุขสามารถใช้ความรู้ที่ได๑นี้เป็นแนวทางในการปรุ่ยารักษาโรคจิตสืءวทวาร์หนักให้สอ๑ค๑ล๑งกับภาวะของผู๑ป่วยแต่ละราย รวมทั้งสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในสถาบันการแพทย์แผนไทยต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาแนวทางการปรุ่ยารักษาโรคจิตสืءวทวาร์หนักให้สอ๑ค๑ล๑งกับภาวะผู๑ป่วยแต่ละรายครั้งนี้ เป็นเพียงการเสนอแนวทางยังไม่มีการนำมาใช้ในเชิงปฏิบัติจริงหรือมีการติดตามผลการวิจัย หากต้องการใช้ในการพัฒนาแนวเวชปฏิบัติฯ ในการปรุ่ยยาควรมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลการติดตามผลการรักษาและจำนวนกรณีศึกษาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์: ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวรรณกรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กองประกอบโรคศิลปะ. (2542). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม. นนทบุรี: บริษัทไทภูมิ พับลิชชิง จำกัด.
- กองประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรมไทย เล่ม 2. นนทบุรี: บริษัทไทภูมิ พับลิชชิง จำกัด.
- กันยานุช เทาประเสริฐ. (2553). การเปลี่ยนแปลงก้าวกระโดดของการแพทย์พื้นบ้านในอาเซียน. วารสารการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 1(1), 9-18.
- ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั้น 5 ตามพุทธปรัชญากับสาเหตุการเจ็บป่วยของการแพทย์แผนไทย ใน การศึกษาอิสระการแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- โชคชัย แซ่หว่าง. (2555). การวิเคราะห์ผลการรักษาโรคจิตสืดวงทวารหนักโดยกระบวนการรักษาด้วยตำรับยาริดสืดวงมหากาฬ. ใน วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พระยาพิชญประสาทเวช. (2452). เวชศึกษาแพทย์ศาสตร์สังเขป (เล่ม 1-3)
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 (2556, กุมภาพันธ์ 1). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนที่ 10. หน้า 1-3.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2546). วิธีการดูแลรักษาสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: วนิดา เพรส.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2553). กว่าจะมาเป็นวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 1(1), 2-8.
- ศิริพักตร์ จันทร์สงสา, โชคชัย แซ่หว่าง, ศิริวรรณ เกตุเพชร, ฐิติรัตน์ ชัยชนะ, กฤษดา ศรีหมตรี, สายฝน สมภูสาร และปริพัช เงินงาม. (23 ม.ค. 2564). ประสบการณ์ในการรักษาโรคจิตสืดวงทวารหนักในรูปแบบต่างๆ การปรุงยาหรือจ่ายยาตำรับริดสืดวงมหากาฬในการรักษาโรคจิตสืดวงทวารหนักและปัจจัย เงื่อนไข และข้อจำกัดที่มีผลต่อการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตสืดวงทวารหนัก. (เกียรตินิยม ลาภวิทยุ, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. (2553). ตำราตรวจรักษาโรคทั่วไป เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัทโฮลิสติกพับลิชชิง จำกัด.
- อัญชลี จูฑะพุทธิ. (2551). ปญญาปักกิ่งกับการส่งเสริมการแพทย์ดั้งเดิมและการรื้อฟื้น "สาธารณสุขมูลฐาน" ในมุมมองขององค์การอนามัยโลก. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 6(3), 275-279.

ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริก ในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่

ATTITUDES OF LARGE-SCALE CHILI AGRICULTURIST TOWARDS SAFE FARMING IN NONG MUANG KHAI DISTRICT, PHRAE PROVINCE

จุฑามาศ วงศ์ไข่

Jutamad Wongkhai

เกศินี วีรศิลป์

Kesineee Veerasilpa

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand.

Email: veerasilpa411@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสบการณ์อบรมด้านเกษตรปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาคือสมาชิกเกษตรแปลงใหญ่ “กลุ่มพริกปลอดภัย” จำนวน 128 คน โดยการทำแบบสอบถามขึ้นเพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ t – test และ One – Way ANOVA ผลการศึกษาพบว่า ระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณารายด้านตามองค์ประกอบของทัศนคติพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกด้านได้แก่ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านความเชื่อถือเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ตามลำดับ ในส่วนของการเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับ

* Received: 20 June 2021; Revised: 15 July 2021; Accepted: 20 August 2021

การศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสพการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนหนี้สิน และประสพการณ์อบรมด้านเกษตรปลอดภัย มีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่มีผลทำให้ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ จำนวนที่ดิน ผลผลิต และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก

คำสำคัญ: ทัศนคติ, เกษตรกรพริกแปลงใหญ่, เกษตรปลอดภัย

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the attitude level of large scale chili agriculturist towards safe 2) To compare the attitudes of large-scale chili agriculturist towards safe farming as classified by general information in terms of gender, age, education level, income, amount of debt, amount of land used in chili cultivation, experience of training in safe agriculture, chili yield per rai and the cost of planting chili. The subjects participating in this study were 128 members of large-scale chili agriculturist “Chili safety”. The test statistics used to analyze the collected data included weight mean score, standard deviation, t-test and One – Way ANOVA. The research results revealed that the attitude level of large-scale chili agriculturist towards save farming in Nong Muang Khai District, Phrae Province the overall were strongly agree. When considering each aspect were strongly agree according to the composition of the attitude in terms of, feeling about safe farming according to the Good Agricultural Practices (GAP) standards, trusting about safe farming according to the Good Agricultural Practices (GAP) standards and behavior of safe farming according to the Good Agricultural Practices (GAP) standard at the level of strongly agreed respectively. In terms of the comparison the attitudes of large-scale chili agriculturist towards safe farming In Nong Muang Khai District, Phrae Province, were classified by gender, age, education level, income, amount of debt, amount of land used for chili cultivation, experience of training in safe agriculture, chili yield per rai and cost of planting chili. It was showed that statistically significant differences were found in amount of debt and experience of training in safe agriculture toward the

attitude level of large-scale chili agriculturist towards save farming received level at a significant at the 0.05. Others independent factors that no statistically significant difference was found in the level of opinions towards the attitude level of large-scale chili agriculturist towards save farming such as gender, age, education level, income, amount of land used for chili cultivation, chili yield per rai and cost of planting chili.

Key words: Attitude, Large-scale Chili Agriculturist, Save Farming

บทนำ

“เศรษฐกิจของเราขึ้นอยู่กับเกษตรมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว รายได้ของประเทศที่ได้มาใช้สร้างความเจริญด้านต่างๆ เป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่าความเจริญของประเทศต้องอาศัยความเจริญของการเกษตรเป็นสำคัญ และงานทุกๆ ฝ่ายจะดำเนินก้าวหน้าไปได้ก็เพราะการเกษตรของเราเจริญ...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2507) อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพพื้นฐานของคนในสังคมไทยมาทุกยุคทุกสมัย ประชากรประมาณสองในสามอยู่ในภาคเกษตร การพัฒนาการเกษตรเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศมาตลอด สาขาการเกษตรเป็นสาขาที่ได้รับความสำคัญอย่างสูงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับพริกเป็นพืชผักที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในประเทศ มากกว่า 400,000 ไร่ อาจกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทยรวมทั้งคนเอเชียทุกครัวเรือน “ขาดพริกไม่ได้” จะต้องมีพริกเกี่ยวข้องในมื้ออาหารที่บริโภคเป็นประจำทุกวัน แม้กระทั่งพริกสดและผลิตภัณฑ์พริกยังถูกส่งไปจำหน่ายในประเทศใกล้เคียงหรือในแถบยุโรป อเมริกา ทวีตคนเอเชียไปอยู่อาศัย นอกจากใช้บริโภคผลสดแล้วผลผลิตยังถูกนำไปแปรรูปใน โรงงานอุตสาหกรรมทำผลิตภัณฑ์ต่างๆจากพริก เช่น ซอสพริก น้ำจิ้ม เครื่องแกงเผ็ด พริกแห้ง พริกป่น และยาบรรเทาอาการปวด แผลงกั๊ดต้อย แต่จากการศึกษา โครงการส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน (2562) พบว่า ปัญหาสำคัญของการปลูกพริกคือต้นทุนด้านการผลิตสูง เช่น ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรค และ แผลงศัตรูพืชในพริก เนื่องจากการปลูกซ้ำพื้นที่เดิม ทำให้พริกอ่อนแอต่อโรคแผลง ส่งผลทำให้มีการใช้สารเคมีต่อไร่สูงตามมา ผลผลิตไม่ปลอดภัย และได้มาตรฐานมีการปนเปื้อนสารเคมี ปัญหาด้านการตลาด ส่วนใหญ่เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบพริกสด พริกก้ามปูสู่โรงงาน ไม่ได้มีการแปรรูป ทำให้ประสบปัญหาด้านราคาจำหน่ายในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาด ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำคือ ราคาพริกตกต่ำและผันผวนอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากผลผลิต การระบาดของ โรคแผลงศัตรูพริก ทำให้เกษตรกรใช้

สารเคมีในการกำจัดแมลงศัตรูพริกทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและเป็นอันตรายต่อทั้งตัวเกษตรกรเองและผู้บริโภค และเกษตรกรบางรายยังขาดความรู้ด้านวิชาการโดยเฉพาะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคและแมลงศัตรูพริกและวิธีการป้องกันกำจัดที่ถูกต้อง เกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ พบปัญหาการใช้สารเคมีในการปลูกพริกเป็นอันดับต้นๆของจังหวัดแพร่ ด้วยปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกพริกอำเภอหนองม่วงไข่คือ ปัญหาเรื่องโรคและแมลงที่เกิดในพริกทำให้เกษตรกรอำเภอหนองม่วงไข่มีการใช้สารเคมีในปริมาณมากเกินความจำเป็นและยังมีการเก็บผลผลิตในวันถัดไป ทำให้มีสารเคมีตกค้างในพริกปริมาณมากทำให้เกษตรกรและผู้บริโภคในพื้นที่ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ และส่งผลต่อการขายให้แก่กลุ่มผู้รับซื้อและผู้บริโภค

จากปัญหาดังกล่าวสำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วงไข่ ได้มีแนวคิดให้ความช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกพริก โดยจัดตั้งกลุ่มศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอหนองม่วงไข่ (ศพก.) โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์คือ เพื่อหาวิธีแก้ไขโดยส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและผลิตพริกให้มีคุณภาพปลอดภัยเพื่อลดต้นทุนการผลิตภายใต้วิสัยทัศน์ "พริกปลอดภัย หนองม่วงไข่เข้มแข็ง" การจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อให้ชุมชนหนองม่วงไข่ได้เรียนรู้ และสามารถจัดการปัญหาศัตรูพืชได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีความยั่งยืน โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีขั้นตอนการวางแผนอบรมควบคุมความเสี่ยง เพื่อให้ผลผลิตมีความปลอดภัย ได้คุณภาพ วิเคราะห์หารูปแบบขั้นตอนในการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพริกปลอดภัยภายใต้ระบบ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ให้เกษตรกรปรับปรุงดินให้ปลอดเชื้อโรคและสารพิษตกค้าง มีการใช้น้ำจากแหล่งที่สะอาดปราศจากสารพิษ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เอง ใช้สารเคมีตามคำแนะนำอย่างถูกต้อง สรรวจศัตรูพืชและใช้วิธีป้องกันกำจัด อย่างถูกต้อง เก็บเกี่ยวผลผลิตถูกวิธีและตามกำหนดเวลา ขนย้ายและเก็บรักษาผลผลิตให้สะอาดและปลอดภัย โดยมีการจดบันทึกการปฏิบัติ ทุกขั้นตอนเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ เป็นการยกระดับด้านปริมาณและคุณภาพสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในอำเภอหนองม่วงไข่ โดยทำการศึกษา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกที่มีความตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำเกษตรและได้มาตรฐาน GAP จนประสบความสำเร็จเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัดแพร่ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกพริกของอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ใช้ศึกษา โดยศึกษาประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย เพื่อการทำเกษตรที่มีความปลอดภัย ต่อชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภค และอาจจะเป็นแนวทางที่ดีต่อการปฏิบัติของเกษตรกรที่มีความสนใจให้ปฏิบัติตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัยในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัยในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก

สมมุติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีเพศแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
2. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีอายุแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
3. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
4. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีรายได้แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
5. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีจำนวนหนี้สินแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
6. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีพื้นที่การปลูกพริกแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
7. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัย แตกต่างกันไปมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
8. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีผลผลิตพริกต่อไร่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน
9. เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีค่าใช้จ่ายในการปลูกพริกแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล เกษตรกรผู้ปลูกพริกในกลุ่มสมาชิกเกษตรแปลงใหญ่พริกปลอดภัย จำนวน 128 คน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ และผ่านการอบรมเกี่ยวกับพริกปลอดภัย จากหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเองโดยใช้กรอบแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เพื่อวัดทัศนคติต่อการปลูกพริกปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำนวน 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน แต่ละด้านมี 3 ตัวเลือก คือ

1. ด้านความเชื่อต่อการปลูกพริกปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP สำหรับข้อความเชิงนิยมการทำเกษตรแบบปลอดภัย
2. ด้านความรู้ต่อการปลูกพริกปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP สำหรับข้อความเชิงนิยมการทำเกษตรแบบปลอดภัย
3. ด้านความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมสอดคล้องกับการทำเกษตรแบบปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP สำหรับข้อความเชิงนิยมการทำเกษตรแบบปลอดภัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของทัศนคติต่อการปลูกพริกปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำนวน 3 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open – Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

เมื่อรวบรวมข้อมูลแจกแจงความถี่ได้แล้ว จากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสามารถทำการสรุปผลเป็นทัศนคติในแต่ละด้าน โดยจัดช่วงคะแนนสำหรับระดับทัศนคติ ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับทัศนคติ
3	เชื่ออย่างยิ่ง
2	ไม่แน่ใจ
1	ไม่เชื่ออย่างยิ่ง

การแปลคะแนนมีอันตรามาคั้งเท่ากับ 0.66 จากสูตร

$$\text{อันตรามาคั้ง} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนคั้ง}}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความของระดับคะแนนได้ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น	
คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00	มีค่าเท่ากับ	เชื่ออย่างยิ่ง
คะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33	มีค่าเท่ากับ	ไม่แน่ใจ
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.66	มีค่าเท่ากับ	ไม่เชื่ออย่างยิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติช่วยในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่

โดยใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weight Mean Score: WMS)

$$WMS = \frac{3f_1 + 2f_2 + 1f_3}{TNR}$$

ซึ่ง WMS = ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

f_1	=	เชื่ออย่างยิ่ง
f_2	=	ไม่แน่ใจ
f_3	=	ไม่เชื่ออย่างยิ่ง
TNR	=	จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

ค่าคะแนน

เชื่ออย่างยิ่ง	ให้คะแนน 3
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 2
ไม่เชื่ออย่างยิ่ง	ให้คะแนน 1

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และ สังคมของกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่มีลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งมีจำนวนและร้อยละสูงสุดของเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสบการณ์การอบรมเกษตรกรปลอดภัย ผลผลิตพริกตันต่อไร่ และ ค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก ดังนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.9) มีอายุระหว่าง 47 – 57 ปี (ร้อยละ 40.6) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 59.4) มีรายได้ของครอบครัว ตั้งแต่ 30,001 – 40,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 53.9) มีหนี้สินของครอบครัว ตั้งแต่ 30,001 บาท ต่อปีขึ้นไป (ร้อยละ 34.4) มีที่ดินในการปลูกพริกตั้งแต่ 0 – 5 ไร่ (ร้อยละ 66.4) มีประสบการณ์การอบรมมากกว่า 1 ครั้ง (ร้อยละ 71.9) มีผลผลิตพริกน้อยกว่า 1 ตันต่อไร่ (ร้อยละ 44.5) มีค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก 10,000 – 30,000 บาท (ร้อยละ 76.6)

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำ เกษตรปลอดภัย ในเขตอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับ ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในระดับ มีทัศนคติที่ดีอย่างยิ่ง เฉลี่ยเท่ากับ 2.36 และ เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของทัศนคติในด้านความเชื่อถือเกี่ยวกับการ ทำเกษตรปลอดภัย ตามมาตรฐาน GAP ในระดับ ดีอย่างยิ่ง เฉลี่ยเท่ากับ 2.71 ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการ ทำเกษตร ปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ในระดับ ดีอย่างยิ่ง เฉลี่ยเท่ากับ 2.73 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมการปลูกพริกปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ในระดับ ดีอย่างยิ่ง เฉลี่ยเท่ากับ 2.479 ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัยตาม มาตรฐาน GAP

ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย	μ	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับทัศนคติ
1. ด้านความเชื่อถือเกี่ยวกับการทำเกษตร ปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP	2.71	0.50	มีทัศนคติที่ดีอย่างยิ่ง
2. ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการทำเกษตร ปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP	2.73	0.62	มีทัศนคติที่ดีอย่างยิ่ง

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP	2.47	0.61	มีทัศนคติที่ดีอย่างยิ่ง
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.36	0.57	มีทัศนคติที่ดีอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรปลูกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสบการณ์อบรมด้านเกษตรปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก ส่วนตัวแปรตามคือทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยซึ่งผลเปรียบเทียบระดับทัศนคติ ปรากฏว่าตัวแปรอิสระที่ไม่มีผลทำให้ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ จำนวนที่ดิน ผลผลิต และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก แต่ตัวแปรอิสระที่ส่งผลให้ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนหนี้สินและประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยในประเด็นเกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีจำนวนหนี้สินแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน และเกษตรกรผู้ปลูกพริกแปลงใหญ่ในอำเภอ หนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ที่มีประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัยแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกันตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย โดยจำแนกตามจำนวน หนี้สินของเกษตรกร

แหล่งความแปรปรวน	F	df	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.570	3	0.057
ภายในกลุ่ม		124	
คะแนนเฉลี่ยรวม	0.570	217	0.057

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย โดยจำแนกตาม
ประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัย

แหล่งความแปรปรวน	t	df	Sig
ระหว่างกลุ่ม	5.438	126	0.000
ภายในกลุ่ม	4.696	49.422	0.000
คะแนนเฉลี่ยรวม	5.067	87.711	0.000

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนประสบการณ์การอบรมการปลูกพริก ปลอดภัยต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรมีจำนวนประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัยแตกต่างกันมี ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยที่ต่างกัน เกษตรกรส่วนมาก มีประสบการณ์การอบรม มากกว่า 1 ครั้งจึงส่งผลให้อำเภอหนองม่วงไขเป็นต้นแบบของการผลิตพริกปลอดภัยเพราะผ่าน การประสบการณ์การอบรมให้ความรู้มากกว่าครั้งเดียวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา จินดาวรรณ (2538) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำการเกษตรแบบ ผสมผสานของเกษตรกรในเขตชลประทาน อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร พบว่าปัจจัย ทางด้านการส่งเสริมและสื่อสาร อันได้แก่ ประสบการณ์การฝึกอบรม โดยเกษตรกรที่เคยได้รับ การฝึกอบรมทางการเกษตรจะตัดสินใจทำการเกษตรผสมผสานมากกว่า เกษตรกรที่ไม่เคยรับ การฝึกอบรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ทัศนคติการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตอำเภอ หนองม่วงไข จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 วัตถุประสงค์ มีสาระสำคัญโดยรวมว่า เกษตรที่มีคุณลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตร ปลอดภัยแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำ เกษตรปลอดภัย ในเขตอำเภอหนองม่วงไข จังหวัดแพร่ จากการศึกษาทัศนคติต่อการทำ เกษตรปลอดภัย เมื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของทัศนคติของเกษตรกรผู้ ปลูกพริกมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยอยู่ในระดับ ทัศนคติที่ดียังยิ่ง แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกพริก มีการยอมรับการปลูกพริกแบบปลอดภัย

1.1 ด้านความเชื่อถือเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ได้แก่ หนี้สิน ผลผลิต และประสบการณ์ส่งผลให้ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริก ในด้านความเชื่อถือเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ ธวัช หอมฉวี (2539) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจ ยอมรับนวัตกรรมเกษตรยั่งยืน : กรณีศึกษา เทคนิคการปลูกผักปลอดสารพิษ ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเจียง จังหวัดสงขลา พบว่าปัจจัยความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์สูงสุดกับการตัดสินใจยอมรับเทคนิคการปลูกผักปลอดสารพิษ

1.2 ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ได้แก่ รายได้ หนี้สิน ผลผลิต และค่าใช้จ่ายส่งผลให้ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ บุญส่ง ช่อพฤษ (2547: 24-30) ได้ศึกษา การใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตส้มโอของเกษตรกรอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า มีพื้นที่ถือครองในการปลูกส้มโอของตนเอง รายได้ หนี้สิน มีผลต่อความรู้สึกในการใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตส้มโอของเกษตรกรอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

1.3 ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ได้แก่ อายุ และ ประสบการณ์ที่ส่งผลให้ทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับแนวคิดของเดโซ สวานานนท์ (2512) กล่าวถึงทัศนคติ ว่าเป็นบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสบการณ์การอบรมการปลูกพริกปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก กล่าวคือ เกษตรกรมีจำนวนหนี้สินสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา จินดาวรรณ (2538) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในเขตชลประทาน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าปัจจัยทางด้านการส่งเสริมและสื่อสาร อันได้แก่ ประสบการณ์การฝึกอบรม โดยเกษตรกรที่เคยได้รับการฝึกอบรมทางการเกษตรจะตัดสินใจทำการเกษตรผสมผสานมากกว่า เกษตรกร ที่ไม่เคยรับการฝึกอบรม และเป็นการปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ 7 ประการคือเกษตรกรมีเพศ อายุ การศึกษา

รายได้ จำนวนที่ดิน ผลผลิต ค่าใช้จ่ายในการปลูกพริกต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยไม่ต่างกัน

สรุป

การวิจัยเรื่อง ทัศนคติการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ใช้รูปแบบเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในเขตอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ และตอนที่ 2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนหนี้สิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสิทธิภาพอบรม ด้านเกษตรปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกพริกด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจากจำนวนสมาชิกเกษตรกรแปลงใหญ่ กลุ่มพริกปลอดภัยของอำเภอนองม่วงไข่จังหวัดแพร่ จำนวน 128 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีคำถามปลายปิด (Close – Ended Question) เพื่อวัดระดับทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย จำนวน 30 ข้อ และมีคำถามปลายเปิด (Open – Ended Question) เพื่อสอบถามปัญหาและอุปสรรคของทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยจำนวน 3 ข้อ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติช่วยในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเรียงลำดับ (Ranking) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (t - test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง F – test (One - way ANOVA) ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ระดับทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในเขตอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของทัศนคติพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกด้าน ได้แก่ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านความเชื่อถือเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAPด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ตามลำดับ ในส่วนของการเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรพริกแปลงใหญ่ที่มีต่อการทำเกษตรปลอดภัย ในอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้

จำนวนหนีสิน จำนวนที่ดินที่ใช้ในการปลูกพริก ประสิทธิภาพการอบรมการปลูกพริกปลอดภัย ผลผลิตพริกต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนหนีสิน และ ประสิทธิภาพอบรมด้านเกษตรปลอดภัย มีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่มีผลทำให้ทัศนคติต่อ การทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ จำนวนที่ดิน ผลผลิต และค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ทัศนคติการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรในเขตอำเภอหนอง ม่วงไข จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า ระดับทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย มีแนวโน้มสูงในการยอมรับแนวทางเกษตร ปลอดภัย ดังนั้นบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าให้การสนับสนุนและให้ความรู้กับ เกษตรกรเกี่ยวกับประเด็นการทำการเกษตรปลอดภัยให้มากขึ้น

2. จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่มีหนีสินต่างกันมีทัศนคติต่อการทำเกษตรปลอดภัย แตกต่างกัน หนีสินจึงเป็นภาระของเกษตรกรเป็นเรื่องที่สำคัญในการตัดสินใจในการใช้จ่ายใน การทำการเกษตร ดังนั้นบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจเรื่องของหนีสิน เพื่อให้เกิดการแก้ไขที่ถูกต้อง

3. จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการอบรมที่มากกว่า หนึ่งครั้ง มีผล ต่อทัศนคติในการทำเกษตรปลอดภัย การอบรมให้ความรู้เป็นประสบการณ์ที่ดีในการนำเอา ความรู้ไปปฏิบัติใช้ได้จริงจากความรู้ที่ได้ ดังนั้นบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ จัดการอบรมให้ความรู้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่อง ทัศนคติการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรในเขตอำเภอหนอง ม่วงไข จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่องการแปรรูปพริกปลอดภัยของเกษตรกรที่ได้มาตรฐานตาม GAP เพื่อยกระดับผลผลิตทางการเกษตรและหารายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานและเกษตรกรในการทำเกษตรแบบ ปลอดภัยและได้มาตรฐานตาม GAP

3. ศึกษาวิธีในการลดภาระหนีสินของเกษตรกรและแนวทางในการเพิ่มมูลค่าของ ผลผลิตให้ได้มากกว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

ความสำคัญของระบบจัดการคุณภาพWGAP. ความสำคัญของระบบจัดการคุณภาพWGAP. เรียก
ใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2564 จาก

https://alro.go.th/asean_data/ewt_dl_link.php?nid=232&filename=index

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2537). การศึกษาเปรียบเทียบเกษตรกรรมทางเลือกกับเกษตรกรรม
เชิงเดี่ยว : ศึกษา เฉพาะกรณีเกษตรกรบ้านอุดมพัฒนา อำเภอนองบัว จังหวัด
นครสวรรค์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*. บัณฑิตมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เดโช สวานานนท์. (2512). *ปทานุกรมจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธวัช ทองมณี. (2539). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมเกษตรที่ยั่งยืน :
กรณีศึกษาเทคนิคการปลูกผักปลอดสารพิษ ตำบลบางเหริยง อำเภอกวนเนียง จังหวัด
สงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2507. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2564 จาก
<https://www.thaihealth.or.th/Content/21630->

วัฒนา จินดาวรรณ. (2538). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำการเกษตรในเขต
ชลประทาน อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบ
ริหารศาสตร์.

สมศักดิ์ เจริญพันธ์. (2540). ทศนคติต่อการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ของชาวนาในเขตอำเภอ
เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สุเมธ คาราโก. (2559). *ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองม่วงไข่อำเภอหนองม่วงไข่
จังหวัดแพร่*.แพร่ :สำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วงไข่.

หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครอง*

THE THOSAPHITRAJADHAM OF GOVERNMENT

มนต์เทียน มนตราภิบุลย์

Montthien Montrapibooly

วาริณี โสภาร

Warinee Sopajorn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

Email:Montraphibuly@gmail.com

บทคัดย่อ

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าไม่ใช่ศาสตร์แห่งการเมืองการปกครองโดยตรงแต่มีหลักคำสอนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักการปกครองหรือการบริหารกิจการบ้านเมือง มีปรากฏอยู่ในพระสูตรหลายสูตรด้วยกัน หลักธรรมที่สำคัญที่สุดคือหลักทศพิธราชธรรม ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 28 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 20 ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 2 ชื่อ มหาหังสชาดก มีเนื้อหาบ่งบอกถึงคุณสมบัติผู้ปกครอง (ราชา) ในการปกครอง อาณาประชาราษฎร์อย่างไรให้มีความสุข

ทศพิธราชธรรม คือ จริยวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์หรือคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมืองมี 10 ประการ มี ทาน การให้ เป็นต้น เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง การคุ้มครอง ควบคุม ดูแลตนเองและบุคคลอื่น หลักทศพิธราชธรรมนี้ สามารถประยุกต์ใช้กับผู้ปกครองทุกระดับชั้นไม่เฉพาะแต่พระมหากษัตริย์เท่านั้น เมื่อผู้ปกครองทุกระดับชั้นนำไปใช้ กับผู้ใต้ปกครอง จะทำให้เป็นนักปกครองที่ดี และได้ผู้ใต้ปกครองที่ดี ทั้งนี้ผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมนี้ให้เป็นอัตตहितสมบัติคือคุณสมบัติประจำตัวและปรารถนาปฏิบัติคือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นด้วย การปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จึงจะสมบูรณ์เกิดผลสำเร็จเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมและสังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ทศพิธราชธรรม, การปกครอง

* Received: 20 June 2021; Revised: 15 July 2021; Accepted: 20 August 2021

Abstract

Although, the Buddha's doctrine is not directly the Science of Politics and Governance but there is important doctrine that is concerned with governing principle or public affairs administ These ten principles are ration which was displayed in many sutras also. The most important principle of Dhamma is the Thosaphitrajadham (virtues of the king) which is appeared in the Tripitaka, Volume 28, Suttantapitaka, Volume 20, Khuddaka Nikaya Jataka, Part 2 and named Mahahangsajataka that was explained to characteristic of the king who rules his country with happiness. The Thosaphitrajadham is procedure of the king or The principles of identity for the king that is consisted of 10 topics 1. Dana giving...etc. All of these ten principles are the Buddha's teachings which is related to dominance, protection, surveillance and taking care of yourself and others. This virtues of the king can be applied to rulers of all levels, not only the king. If all the rulers could apply this principle of Dhamma to their controlee, they will be a good governor and gain a good controlee also. However, the rulers must abide by this virtues of the king to be Attahita-sampatti that is to have achieved one's own good and Parahita-pañipatti that is practice for the good or welfare of others. So this practice will be complete and truly successful for the public and society

.**Keywords:** Thosaphitrajadham, Governance

บทนำ

หลักทศพิธราชธรรม ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 28 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 20 ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 2 ชื่อ มหาหังสชาดก ในชาดกเรื่องนี้ พญาหงส์ ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ได้ถูกจับมาและได้สนทนาราชธรรมถามตอบกับพระเจ้ากรุงพาราณสี โดยพญาหงส์โพธิสัตว์ ทูลถามว่า

“ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นกษัตริย์ พระองค์ มิได้ทรงพิจารณาเห็นอนาคตอันยาวนาน หรือ ทรงมัวเมาในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมาไม่ทรงสะดุ้งกลัวปรโลกหรือ”

พระเจ้ากรุงพาราณสี ตรัสตอบไปตามบทพระบาลีว่า

ทาน สิล ปริจาคะ	อาชว มัทวะ ตบ
อโกธ อวิหิงสา	ขันติ จ อวิโรธนะ
อิจเจเต กุสเล ธมเม	ฐิตะ ปสสามิ อตตนิ
ตโต เม ชายเต ปิติ	โสมนสสยจนูปกั ฯ (ขุ.ชา.

28/240/86.)

“เราพิจารณาเห็นธรรม 10 ประการที่มีอยู่ในตัวเราเหล่านี้ คือ ทาน ศีลบริจาค อาชวะ มัทวะ ตบะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ และอวิโรธนะเมื่อนั้นปิติและโสมนัส มิใช่น้อยย่อมเกิดแก่เรา ”

หลักทศพิธราชธรรม หรือธรรมของพระราชา 10 ประการ โดยพระเจ้ากรุงพาราณสี ตรัสเล่าให้ พญาหงส์ฟังว่า ทรงปกครองหรือบริหารกิจการบ้านเมืองให้ประชาราษฎร์มีความ ผาสุกร่มเย็น โดยพระองค์ ทรงปฏิบัติตามหลักธรรมทั้ง 10 ประการอย่างบริบูรณ์ มีนักวิชาการ การตีความให้ความหมายและให้ความสำคัญดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ออนไลน์) ให้ความหมายของคำว่า ทศพิธราชธรรม ไว้ว่า ทศพิธราชธรรม หมายถึง จริยวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็น หลักธรรมประจำพระองค์ หรือคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมืองมี 10 ประการได้แก่

1. ทาน การให้	2. ศีล การรักษากายวาจาให้
เรียบร้อย	
3. บริจาค ความเสียสละ	4. อาชวะ ความซื่อตรง
5. มัทวะ ความอ่อนโยน	6. ตบะ การข่มกิเลส
7. อักโกธะ ความไม่โกรธ	8. อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน
9. ขันติ ความอดทน	10. อวิโรธนะ ความไม่แคลงจาก

ธรรม

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ได้พระ นิพนธ์เรื่องทศพิธราชธรรม ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) สรุปความไว้ว่า ทศพิธราชธรรม 10 ประการ สำหรับพระราชา ต้อง ปฏิบัติตามธรรมทั้ง 10 ประการ ต่อผู้ปกครอง และผู้บังคับบัญชาด้วยเช่นกัน

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (BBC NEWS :ไทย,โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย 5 พ.ค. 2562) ได้ทรง แสดงพระธรรมเทศนา ถวายทศพิธราชธรรมจริยาถา หรือธรรมะ 10 ประการที่พระราชาพึง ทรงยึดถือปฏิบัติแก่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มีใจความสำคัญดังนี้

“พระองค์เป็นผู้ทรงรักษารักษารักรักษาธรรมะ อันเป็นของพระมหากษัตริย์และชาติดิยตระกูลซึ่งมี หน้าที่ที่จะทรงเพิ่มพูนความสุขแก่พสกนิกร ในอันที่จะทรงพิทักษ์รักษาบรรพบุรุษศาสนา

เช่นเดียวกับพระศาสดาเมื่อทรงบรรลุนตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ยังต้องบำเพ็ญพุทธกิจโปรดเวไนยสัตว์ให้บริบูรณ์ฉันใด พระมหากษัตริย์ก็ฉันนั้น"

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 2559: 240) กล่าวไว้ว่า ราชธรรม 10 หรือ ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ ของผู้ปกครองบ้านเมือง สอดคล้องกับ สุชีพ พิริยสมิทธิ์ (2547) ได้เขียนบทความทางวิชาการเกี่ยวกับหลักทศพิธราชธรรมไว้ว่า ทศพิธราชธรรม คือ คุณธรรมของผู้ปกครอง 10 ประการ ทั้งที่เป็นราชาหรือรัฐบาลตามความหมายสมัยใหม่ ในขณะที่ อัศศิริ ธรรมโชติ (2564) ได้เขียนบทความเรื่อง ทศพิธราชธรรมของ “พระธรรมราชา” ในวารสารวัฒนธรรม (สยามรัฐออนไลน์) ตอนหนึ่งความว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงที่มาหลักทศพิธราชธรรมหรือว่า หลักธรรม 10 ประการนี้ว่า มาจากตำราธรรมศาสตร์ ที่อาศัยหลักธรรมจากศาสนาพุทธในการกำหนดอำนาจ และการปฏิบัติตน ของพระมหากษัตริย์ที่ต้องถือเอาความสุขของราษฎรเป็นใหญ่เหนือสิ่งใดทั้งสิ้น

กล่าวได้ว่า ทศพิธราชธรรม ทั้ง 10 ประการนี้ เป็นหลักธรรมที่พระมหากษัตริยาธิราชเจ้า และผู้ปกครองทุกระดับชั้นพึงปฏิบัติเป็นแนวทางการบริหารราชการ ปกครองแผ่นดิน และปกครองประชาชน ตลอดจนเป็นธรรมสำหรับคนที่อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เหล่าจนถึงประเทศชาติ พึงประพฤติต่อกันให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข โดยยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

การปกครอง

การปกครอง (Governance) ตรงกับคำว่า “บริหาระ” หรือ “บริหาร” หรือจะใช้คำว่า “ปสาสะ” หรือ “อภิปาสะ” หมายถึงการปกครอง การคุ้มครอง ควบคุมดูแล โดยการใช้กฎระเบียบควบคุม ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า พระธรรมวินัย เป็นเครื่องมือในการปกครองให้คนเป็นคนดี ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความประพฤติ คือ พร้อมทั้งวิชาและจรณะ

นอกจากนี้ คำว่า “การเมือง” ซึ่งหมายถึง การแสวงหาอำนาจ การได้มาซึ่งอำนาจ ในกรอบแนวคิดทางตะวันตกนั้น การเมือง ยังหมายถึง “อำนาจ” นั่นเอง โดยคำนี้ในทางพระพุทธศาสนามีศัพท์เกี่ยวข้องกับอำนาจหลายคำ เช่น วสะ อิทธิ สักกะ อานุภาวะ อินทริยะ พละ ใช้ในความหมายทั้งในรูปแบบแสดงถึงตัวอำนาจ อานุภาพของอำนาจ

หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครอง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ พระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 ในราชวงศ์จักรี ทรงขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ต่อมาทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ในมหามงคลวโรกาสนี้ พระองค์ได้ทรงประกาศพระปฐมบรมราชโองการเป็นพระราชสัตยาธิษฐานว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

และ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ในราชวงศ์จักรี ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกทรงมีพระปฐมบรมราชโองการพระราชทานอารักขาแก่ประชาชนชาวไทย ความว่า

"เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป"

คำว่า “ครองแผ่นดินโดยธรรม” ในที่นี้หมายถึง “ครองแผ่นดินโดยทศพิธราชธรรม” นั่นเอง

หลักทศพิธราชธรรม มีอิทธิพลต่อระบอบการปกครองของไทยมาแต่โบราณ โดยเฉพาะระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ให้อำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดในแผ่นดิน ถ้าพระมหากษัตริย์ปกครองแผ่นดินโดยไม่ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมแล้ว ความเดือดร้อน ความไม่ผาสุกก็ย่อมตกอยู่กับผู้ใดปกครองคือไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ทั่วกันตรงกันข้าม ถ้าองค์พระประมุข คือพระมหากษัตริย์ ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ความสงบสุข ความร่มเย็นย่อมเกิดขึ้นแก่อาณาประชาราษฎร์เช่นเดียวกัน ถึงแม้ปัจจุบันระบอบการปกครองของไทยจะเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญก็ตาม พระมหากษัตริย์ก็ยังทรงใช้อำนาจการปกครองผ่านระบบรัฐสภาเช่นเดิม

หลักทศพิธราชธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์

พระธรรมโกศาจารย์ (2550) ได้แสดงปาฐกถาไว้ว่า เหตุที่ทศพิธราชธรรมในมหาหังสาชดก มีอิทธิพลต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มากมายขนาดนั้น เนื่องมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายหลักคู่บ้านคู่เมืองของไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ได้ถูกใช้เป็นกฎหมายแม่บทมาก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2475 จนกระทั่งคำว่า “ธรรมศาสตร์” ในสมัยก่อนถูกใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า “นิติศาสตร์” ในสมัยนี้ ดังนั้น คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ จึงหมายถึง คัมภีร์นิติศาสตร์ ซึ่งความสำคัญตรงนี้ ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (2562) กล่าวไว้ว่า ทศพิธราชธรรม หมายถึง หลักกฎหมาย หรือคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ หลักทั้งหมดเหล่านี้มิได้มาจากการตัดสินและไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยพระราชมติของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ แต่เป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่จะต้องธำรงรักษาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์สืบไป

คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ หรือ มนุธรรมศาสตร์ ถือเป็นคัมภีร์กฎหมายเก่าแก่ของอินเดียโบราณ ตามแนวคิดของฮินดู ทั้งยังถือเป็นคัมภีร์กฎหมายดั้งเดิมที่ไทยเรายึดถือมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา โดยผ่านคัมภีร์ภาษามอญ จารึกเป็นภาษาบาลี และภาษามอญ มาปรับเป็นของตนเองเพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้เป็นกฎหมายแม่บทในการปกครองบ้านเมืองจนกระทั่ง

พ.ศ. 2348 ในรัชสมัยราชวงศ์จักรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จึงได้มีการตรวจชำระและแปลคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นภาษาไทย และเรียกชื่อคัมภีร์ใหม่ว่า กฎหมายตราสามดวง ประทับตรา 3 ดวง คือ ตราพระราชนิพนธ์ ตราพระคชสีห์ และตราบัวแก้ว สอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ (อั้งแล้ว) ที่กล่าวว่า ความสำคัญของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ในสังคมไทยเริ่มลดลงไปเมื่อประเทศไทยเริ่มปฏิรูประบบกฎหมายบ้านเมืองตามแบบฝรั่ง ตะวันตก และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปีเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ก็แทบจะถูกลืมไปเลย ความสำคัญคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ถูกรื้อฟื้นกลับคืนมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2489 ปลายสมัยรัชกาลที่ 8 เมื่อกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ได้แสดงปาฐกถาหน้าพระที่นั่งรัชกาลที่ 8 โดยมีพระอนุชาคือรัชกาลที่ 9 ประทับร่วมฟังอยู่ด้วย และกล่าวว่า

“พระมหากษัตริย์สยามทรงปกครองบ้านเมืองด้วยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์
ซึ่งทำหน้าที่เป็นรัฐธรรมนูญของสยามมาเป็นเวลาช้านาน”

คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ช่วยกำกับการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ให้อยู่ในขอบเขตแห่งทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักประกันว่าบ้านเมืองมีความสงบสุขยุติธรรม แม้พระมหากษัตริย์จะมีอำนาจสั่งฟ้าสั่งประหารชีวิตคนได้ แต่จะไม่ใช้ทรงพระราชอำนาจสั่งฟ้านั้นตามใจชอบ พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตามกรอบแห่งกฎหมายแม่บทของบ้านเมืองสมัยนั้น คือคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้ต้องทรงปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม 10 ประการ มี ทาน ศีล บริจาค เป็นต้น

องค์ประกอบของทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการ ผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติด้วยตัวเอง อันเป็นอัตตหิตสมบัติ คือ เป็นคุณสมบัติที่จะต้องปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในตนเองอย่างสม่ำเสมอ และเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ใต้ปกครอง จะต้องประพฤติปฏิบัติให้เกิดเป็นปรกติปฏิบัติ คือ บำเพ็ญให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใต้ปกครองด้วย จะละเว้นมิได้ ช่วยกำกับการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครอง ให้อยู่ในขอบเขตแห่งทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักประกันว่าบ้านเมืองมีความสงบสุขยุติธรรม จะไม่ทรงใช้พระราชอำนาจหรืออำนาจนั้นตามใจชอบ ซึ่งกำหนดให้ต้องทรงปฏิบัติตามทศพิธราชธรรมนั่นเอง

ทศพิธราชธรรม มีองค์ประกอบ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ทาน

ทาน หมายถึง การให้ การเผื่อแผ่ด้วย มีใจประกอบด้วยเมตตาและกรุณา พร้อมทั้งจะช่วยเหลือตลอดเวลา โดยลักษณะ ทานแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1.1 อามิสทาน/วัตถุทาน การให้ทรัพย์สินวัตถุสิ่งของต่างๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นการให้เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้

พ้นจากความทุกข์ยากลำบากที่ประชาราษฎร์เผชิญอยู่ เป็นการช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนให้เบาบางลง

1.2 ธรรมเนียม/วิทยาทาน การให้ธรรมเป็นทาน หรือการให้ความรู้เป็นทาน เป็นการให้ที่มีคุณค่ามากที่สุด เพราะเป็นการให้แบบต่อยอดจากวัตถุธาเนน เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจหลักการ แนวทางหรือนโยบายปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเองให้กับผู้ได้ปกครองนำไป ปฏิบัติให้เกิดผลอย่างยั่งยืน

ทศพิธราชธรรมชื่อว่าด้วย ทาน นี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งกับพระมหากษัตริย์หรือ ผู้ปกครองทุกระดับชั้น ดังที่ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (BBC NEWS :ไทย,โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย 5 พ.ค. 2562) ได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ถวายทศพิธราชธรรมจริยาภา หรือธรรมะ 10 ประการที่พระราชทานพิงทงยัตถิอปฏิบัติ แก่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ใจความว่า “ ทาน คือ การให้ โดยพึงพระราชทานพระราชทรัพย์ชูป เลี้ยงพระราชวงศ์ ข้าราชการ อาณาประชาราษฎร์ รวมทั้งพึงพระราชทานธรรมทาน พระ ราชโฆษาท พระราชดำริอันถูกต้องทำนองคลองธรรม ให้พสกนิกรเจริญรอยตาม”และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า “ ทาน หมายถึง การให้เป็นการช่วย ผู้ที่ต้องการช่วยเพราะมีความขัดข้อง แค้นแค้นนั้นๆ เช่น ผู้ที่ขาด อาหาร ก็ให้อาหารช่วย ขาดเสื้อผ้า ก็ให้เสื้อผ้าช่วย ขาดที่อยู่อาศัย ก็ให้ที่อยู่อาศัยช่วย ขาด วิทยุยกยารักษาโรค ให้วิทยุยกยารักษาช่วย รวมความว่า เกิดความแค้นแค้นด้วยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือที่ใดที่หนึ่งก็ให้สิ่งที่ต้องการนั้นๆ ช่วย ดังนี้เรียกว่า ทาน”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ทาน การให้ กับการปกครอง คือ ถ้าผู้ปกครองหรือผู้นำ มี การบริหารจัดการให้การช่วยเหลือราษฎรหรือประชาชนมีการมอบทรัพย์วัตถุสิ่งของที่เป็นใน สถานการณ์ที่ฉุกเฉิน ไม่นิ่งดูดาบปล่อยให้ประชาชนช่วยเหลือกันเองตามมีตามเกิด แต่สามารถ บริหารให้ช่วยเหลืออย่างทันทั่วทั้งที่ การช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองนี้ นับเป็นหัวใจของการบริหารจัดการเพื่อ ได้ใจผู้ใต้ปกครองโดยแท้ เพราะสังคมโดยรวมคนลำบากยากจนมีมากกว่าคนร่ำรวย คน ระดับกลางและระดับล่างมีมากกว่าคนระดับสูง(ชนชั้นปกครอง) ฉะนั้นการแบ่งปันผลประโยชน์ ให้แก่สังคมโดยรวม ผู้ปกครองต้องจกสรรทรัพยากรอันมีค่านั้น ๆ อย่างเป็นธรรมและคุ้มค่าแก่ คนในสังคมทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม หลักทศพิธราชธรรมข้อนี้ จะสมบูรณ์ได้จะต้องปฏิบัติให้เป็น อัตตहितสมบัติ คือคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ปกครอง และการประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ เป็นปรหิตสมบัติแก่ผู้ใต้ปกครองโดยรวม

2. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ศีล

ศีล หมายถึง กฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือ ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจา เช่น ศีล 5 ศีล 8 เป็นต้น การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ความประพฤติเรียบร้อยดีงาม การสำรวมระวังรักษาพฤติกรรมทางกายและทางวาจาให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงาม ทั้งที่เป็นอัตตหิตสมบัติ คือ คุณสมบัติความดีงามส่วนตัว และปรหิตปฏิบัติ คือ ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งกฎหมายที่บังคับใช้ในบ้านเมืองด้วยตามหลักคัมภีร์ธรรมศาสตร์ การรักษาศีลที่นับว่าเป็นทศพิธราชธรรมนั้น นอกจากจะปฏิบัติด้วยตัวเองเป็นอัตตหิตสมบัติแล้ว จะต้องรักษาศีลให้เป็นปรหิตปฏิบัติด้วย คือ ผู้ปกครองต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต สามารถทำตนเป็นแบบอย่างและเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ผู้ปกครองต้องมีศีลสามัญญตา คือความมีศีลเสมอกันกับผู้ใต้ปกครองในสังคม ต้องรักษาระเบียบกติกา และปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป โดยไม่มีข้อยกเว้น

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (อ้างแล้ว) แสดงทศพิธราชธรรมข้อว่าด้วยศีลนี้ว่า

“ศีล คือ สังวรกายวาจาให้ปราศจากโทษ พระมหากษัตริย์ พึงเว้นจากความประพฤติดุจริต กล่าวในทางการปกครอง ย่อมหมายถึงรัฐธรรมนูญ ตัวบทกฎหมายจารีตประเพณีอันดีงาม ในทางศาสนาย่อมหมายถึงศีล อย่างน้อยเบญจศีลของฆราวาส ซึ่งพระมหากษัตริย์ย่อมรักษาและทรงโน้มน้าวให้พสกนิกรรักษาด้วย” และสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“ ศีล คือความประพฤติต้องเว้นจากความชั่วร้ายทั้งหลายความประพฤติอันใดที่เป็นความชั่วร้ายก่อให้เกิดเวรไहांดความประพฤติอย่างนั้น ไม่ทำสิ่งที่เป็นความชั่วร้ายนั้น ไม่พูด สิ่งที่เป็นความชั่วร้ายนั้นรวมความว่า เว้นการที่ควรเว้นต่างๆ ทั้งทางกาย วาจา ”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ศีล ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ถ้าผู้ปกครองหรือผู้นำมีศีลธรรม สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือ ข้อบัญญัติทางศาสนา บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตัวบทกฎหมาย จารีตประเพณีอันดีงาม ความประพฤติดีงาม คือ การสำรวมกายและวาจา ประกอบแต่การสุจริต รักษาจิตตาคุณให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ใครจะดูแคลนได้แล้ว การปกครองก็มีความชอบธรรมเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมทุกภาคส่วน เพราะผู้ปกครองหรือผู้นำของตนตั้งมั่นในหลักการสำคัญไม่มีข้อบกพร่องใดๆให้หน้าตาหนีได้ หลักธรรมข้อนี้เป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองและประพฤติให้เป็น ปรหิตปฏิบัติแก่ผู้ใต้ปกครอง โดยมีประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

3. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ปริจาคะ บริจาค

ปริจาคะ บริจาค หมายถึง ความเสียสละความสุขความสบายส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม หรือ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนสมาชิกในสังคม และความสงบเรียบร้อยของ

บ้านเมือง เป็นการสละความเห็นแก่ตัว เป็นความ ไม่เห็นแก่ตัวของผู้ปกครอง มุ่งตรงต่อประเพณีปฏิบัติคือยึดประโยชน์สุขของคนที่อยู่ใต้ปกครองเป็นที่ตั้ง ทศพิธราชธรรม ข้อว่าด้วยบริจาคนี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (อ่าแล้ว) แสดงไว้ว่า

“บริจาค เพื่อบรรเทาความโลภ พึงสละสิ่งที่มีประโยชน์น้อยเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่กว่า เพื่อบรรเทาความตระหนี่”

และสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“บริจาคจะ การสละ อันหมายความว่า สละสิ่งที่มีประโยชน์น้อยแก่สิ่งที่มีประโยชน์มาก ยกตัวอย่างเช่น สละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะร่างกาย เช่น เจ็บป่วยที่อวัยวะร่างกาย ก็ยอมสละทรัพย์รักษา สละอวัยวะร่างกายเพื่อรักษาชีวิต ในเมื่อต้องการที่จะรักษาชีวิตไว้ก็ยอม ...สละได้ทุกๆ อย่าง ทั้งทรัพย์ อวัยวะร่างกาย ตลอดจนถึงชีวิต ในเมื่อประพฤติดีธรรม คือ ความถูกต้อง หรือหน้าที่อันต้องปฏิบัติ เช่น ทหาร ยอมสละทุกอย่างเพื่อปฏิบัติหน้าที่รักษาประเทศชาติ ดังนี้ เรียกว่า บริจาค หรือ สละ”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย บริจาคจะ บริจาคที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ถ้าผู้ปกครองหรือผู้นำมีความเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บริจาคจะหมายถึงการสละกิเลสต่างๆ ที่ก่อเกิดในใจของผู้ปกครองเองที่สามารถยับยั้งหรือข่มความปรารถนาความสุขส่วนตัวได้ จึงต่างจากทศพิธราชธรรมข้อทานซึ่งเป็นเรื่องของอามิสการสละสิ่งของ ทานเป็นการสละที่ต้องมีผู้รับ แต่บริจาคคือการสละกิเลส เช่นสละความเห็นแก่ตัว ไม่ต้องมีผู้รับ หลักธรรมข้อนี้นับเป็นอัตตहितสมบัติของผู้ปกครองที่จะต้องเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวไปเป็นปรกติปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นหลัก

4. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อาชชวะ

อาชชวะ หมายถึง ความซื่อตรงคือความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งตนอยู่ในโปรงใส สามารถตรวจสอบได้ ไม่ประพฤติทุจริต ไม่คดโกง ไม่คอร์รัปชัน สุจริตต่อตนเอง ต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้ปกครอง เพราะถ้าผู้ปกครองไม่มีความซื่อตรงไม่ซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมที่คดโกง ทุจริตคอร์รัปชัน เสียแล้ว การบริหารกิจการบ้านเมืองก็จะเกิดความล้มเหลว ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญของบ้านเมือง มีแต่ความเดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า ทศพิธราชธรรม ข้อว่าด้วยอาชชวะ นี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (อ่าแล้ว) แสดงไว้ว่า “อาชชวะ ความซื่อตรง พระมหากษัตริย์พึงประพฤติพระองค์ ซื่อตรงในการงานตามหน้าที่ของพระประมุข ปราศจากการยา ซื่อสัตย์สุจริตต่อสัมพันธมิตร ไม่หลอกลวงประทุษร้ายคนทั้งหลายด้วยอุบาย” และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒ

นมหาเถร) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศปิตราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า “อาชวะ ความตรง คือ ความประพฤติซื่อตรงไม่คดทรยศต่อเพื่อน มิตร สหาย ต่อหน้าที่การงาน ตลอดจนถึงประชาชน”

ทศปิตราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อาชวะ คือ ถ้าผู้ปกครองหรือผู้นำ มีความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทั้งต่อตนเองและต่อคนอื่น ต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีความสัตย์จริงใ้มารยา ปฏิบัติภารกิจ โดยสุจริต มีความจริงใจโปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่หลอกลวงประชาชน การปกครองหรือบริหาร ในภาครัฐทุกระดับก็สามารถขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ หลักธรรมข้อนี้ นับเป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองด้วยและปฏิบัติตนเป็นปรกติปฏิบัติเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก โดยแท้

5. ทศปิตราชธรรมข้อที่ว่าด้วย มัททวะ

มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน เป็นการปฏิบัติต่อคนอื่นด้วยความอ่อนโยนสุภาพ เรียบร้อย ไม่เย่อหยิ่ง หลงตัวเอง เป็นความแข็งแรงแต่ไม่แข็งกระด้างและมีความอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ เป็นคุณสมบัติของผู้นำหรือผู้ปกครอง ทำให้เป็นผู้ที่น่ารักใคร่และชอบใจของผู้ใต้ ปกครอง มีภาวะความเป็นผู้นำสูง ทศปิตราชธรรม ข้อว่าด้วยมัททวะ นี้ สมเด็จพระอริยวง ศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถร) (อ้างแล้ว) แสดงไว้ ว่า

“มัททวะ ความอ่อนโยน พระมหากษัตริย์พึงมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน ละมุนละม่อม มีความอ่อนน้อม ไม่ถือพระองค์ด้วยความดีอัน เมื่อมีผู้กราบบังคมทูลพระกรุณาด้วยเหตุผล ของบัณฑิต ก็ควรทรงฟังสดับตรับฟังโดยถ้อยถ้วน ”

และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถร) ใน สมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศปิตราชธรรม, 2556) ได้แสดง ไว้ว่า

“มัททวะ ความอ่อนโยน คือ ความมีอาการทางกาย วาจา อ่อนโยน สุภาพ ไม่แสดง ความแข็งกระด้าง มิใช่หมายความว่าอ่อนแอ แต่ว่าอ่อนโยน สุภาพ ไม่แสดงความแข็งกระด้าง แสดงการยกตนเหนือคนอื่น มีความอ่อนโยน สุภาพทางกายถึงวาจา พุดจาอะไรก็อ่อนโยน สุภาพ”

ทศปิตราชธรรมข้อที่ว่าด้วย มัททวะที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ถ้าผู้ปกครองหรือ ผู้นำมีความอ่อนโยน มีอัธยาศัยอ่อนน้อม ไม่เย่อหยิ่ง ไม่มีความกระด้างถือตัวว่ามีศใหญ่กว่า คนทั้งปวง มีความงามสง่า มีกิริยาอาการสุภาพนุ่มนวลสุขุมคัมภีรภาพแล้ว ส่งผลโดยตรงต่อ การปกครอง ทำให้เป็นผู้นำเคารพและน่าไว้วางใจของผู้ใต้ปกครอง การบริหารงานต่างๆก็ สำเร็จราบรื่นไม่ติดขัดไม่มีการประท้วงจากผู้ใต้ปกครองที่เห็นต่าง หลักธรรมข้อนี้นับเป็นอัตต หิตสมบัติของผู้ปกครองโดยแท้จริงและปฏิบัติตนให้เป็นปรกติปฏิบัติเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก

6. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ตบะ

ตบะ หมายถึง ความเพียรเป็นเครื่องเผาผลาญเผากิเลส ไม่หลงระเห็จไปกับคำสรรเสริญเยินยอและความสำเร็จความสำเร็จที่มาพร้อมกับอำนาจวาสนาจนลืมนิยัติน้ำที่ให้บริการ บริบูรณ์ ผู้ปกครองหรือผู้นำที่มีตบะจะสามารถควบคุมจิตใจให้พอใจกับความเรียบง่าย ไม่ตามใจกิเลสตัณหาของตัวเอง มีความยับยั้งชั่งใจเมื่อถูกความอยากครอบงำได้ ย่อมทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมได้มาก ตบะ อาจหมายถึงพระเดช หรืออำนาจที่ตนมี ผู้ปกครองที่มีตบะเดชะ คือมีอำนาจอยู่ในมือ สามารถใช้อำนาจไปในทางที่ผิดได้ถ้าไม่มีความยับยั้งชั่งใจที่ดีพอ เปรียบเสมือนดาบสองคม มีทั้งคุณและโทษอยู่ในตัว ทศพิธราชธรรม ข้อที่ว่าด้วยตบะ นี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก(อัมพรมหาเถระ) (อ้างแล้ว) แสดงไว้ว่า

“ตบะ การกำจัดความเกียจคร้านและความชั่ว พระมหากษัตริย์พึงมีตบะในการคุ้มครองประชาชน พึงพากเพียรจัดความเกียจคร้านในการปกป้องรักษาพระราชราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุข ต้องทรงตั้งพระราชหฤทัยบำเพ็ญพระราชกิจอย่างสม่ำเสมอ”

และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“ตบะ ความเพียร เป็นผู้กล้าหาญในการทำสิ่งที่ควรทำ ไม่กลัวเกรงในการทำดังกล่าวนั้น ไม่มีความเกียจคร้าน ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอไม่บกพร่อง มีความเป็นผู้กล้า มีความเพียร ไม่อ่อนแอย่อท้อ เข้มแข็ง ถ้าทำดังนี้ จะเป็นที่ยำเกรงของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ไม่กล้าที่จะละเมิด”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ตบะ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ผู้ปกครองหรือผู้นำมีความเพียรพยายามเผาผลาญกิเลสที่มาครอบงำจิตใจ มีความยับยั้งชั่งใจเมื่อถูกสิ่งไม่ดีต่างๆ ครอบงำ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็ง มีวุฒิภาวะผู้นำที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความมั่นใจ บริหารงานด้วยความโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ไม่มีความคิดถอยหลัง มองการณ์ไกล สามารถนำพาประเทศไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการอย่างชาญฉลาดและบรรลุผลตามรัฐนโยบายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อชาติบ้านเมือง หลักธรรมข้อนี้นับเป็นปรกติปฏิบัติคือ ทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก และเป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองที่สำคัญอีกด้วย

7. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อักโกธะ

อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ ไม่เป็นผู้มักโกรธ คือ ไม่กริ้วราดดูร้ายเมื่อประสบสิ่งที่ไม่ชอบใจ ไม่ลุอำนาจแก่ความโกรธ จนเป็นเหตุให้ทำให้อื่นได้รับความเดือดร้อน มีเมตตาธรรมประจำใจ ระวังความเคืองชุนไว้ภายในใจ ผู้นำหรือผู้ปกครองต้องเป็นมีจิตใจสงบเยือกเย็น

พิจารณาหลักการต่างๆที่เป็นประโยชน์ของส่วนรวมด้วยความละเอียดสุ่มลุ่มลึกประกอบด้วย ปัญญา ไม่ขาดสติ

ทศพิธราชธรรม ขอว่าด้วยอักโกธะ นี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก(อัมพรมหาเถระ) (อ้างแล้ว) ได้แสดงไว้ว่า

“อักโกธะ ความไม่มักโกรธ พระมหากษัตริย์พึงมีพระเมตตาสูงส่ง ไม่ทรงปรารภจะก่อเวรภัยแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ไม่ทรงพระพิโรธด้วยเหตุอันไม่สมควร แม้จะมีเหตุให้ทรงลุถึงแก่อำนาจแห่งความโกรธ ก็พึงข่มพระราชหฤทัยสงบระงับ มิให้บังเกิดพระกริยาอันไม่งดงาม ไม่น่ารักน่าเคารพ คุณมีพระฉายส่องพระพักตร์เป็นเครื่องกำกับพระอาการไว้เสมอ”

และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“อักโกธะ ความไม่โกรธ หมายถึงว่า ความมีจิตที่ประกอบด้วยเมตตา มุ่งที่จะปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง ไม่เป็นคนใจน้อยหงุดหงิดง่าย แต่มีใจหนักแน่น ไม่คิดจะเอาแต่โทษใคร รู้จักให้อภัยและมีเมตตา”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อักโกธะ ความไม่โกรธที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ผู้ปกครองหรือผู้นำมีคุณภาวะผู้นำเป็นผู้ไม่โกรธและไม่มักโกรธง่าย ๆ ไม่อารมณ์โมโหร้าย ไม่ฉุนเฉียวง่าย ๆ มีจิตใจหนักแน่นมั่นคงมีอารมณ์คงที่ต่อทุกสถานการณ์ที่ประสบ เพราะการเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองผู้อื่นนั้นความมั่นคงทางอารมณ์นับเป็นคุณภาวะผู้นำที่สำคัญ ถ้าผู้นำหรือผู้ปกครองเป็นผู้ที่โกรธง่ายและมักโกรธบ่อย ๆ การบริหารงานก็ต้องมีความผิดพลาดเพราะขาดสติ ผู้ใต้ปกครองก็ไม่สนับสนุน การประสานงานก็ลำบากทำให้เสียผลประโยชน์ที่ส่วนรวมจะพึงได้รับ หลักธรรมข้อนี้นับเป็นปรกติปฏิบัติคือ ทำในสิ่งที่ประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก และเป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองที่สำคัญอีกด้วย

8. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อวิหิงสา

อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียน ความไม่ทำร้ายประทุษร้ายผู้ใดผู้หนึ่งให้ได้รับความเดือดร้อนไม่ว่าทางกาย ทางวาจาหรือจิตใจ มีความกรุณาคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่หาเรื่องกดขี่ข่มเหงหรือลงอาญาแผ่นดินโดยปราศจากเหตุอันควร มีความหวั่นใจสงสารเมื่อเห็นความทุกข์ของประชาชนและพยายามหาหนทางที่จะแก้ไขปัญหาก็เกิดความยั่งยืนและเป็นรูปธรรมมากที่สุดเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์เหล่านั้น ทศพิธราชธรรม ขอว่าด้วย อวิหิงสา นี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก(อัมพรมหาเถระ) (อ้างแล้ว) ได้แสดงไว้ว่า

“อวิหิงสา การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตลอดจนสรรพสัตว์ให้ตกทุกข์ได้ยาก พระมหากษัตริย์พึงประกอบด้วยพระมหากรุณา ไม่ปรารถนาจะทรงเบียดเบียนผู้ใดให้ลำบาก

ไม่ทรงก่อกวนข่มขู่หรือสัตรีเพียงเพื่อความสุข ไม่ขูดรีดหรือกะเกณฑ์ราษฎรอย่างเหลือกำลัง จนเกิดความระส่ำระสาย ทรงคุ้มครองราษฎรดุจบิดมารดารักษานุตรา”

และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือ การไม่ทำอะไรที่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีจิตประกอบด้วยกรุณา คิดช่วยเหลือและทำการช่วยเหลืออยู่เสมอ”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อวิหิงสา ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ผู้ปกครองหรือผู้นำมีพฤติกรรมที่ไม่ดุร้าย ไม่โหดร้ายหรือโหดเหี้ยมผิดไปจากหลักมนุษยธรรมสากล ตั้งมั่นในหลักการที่สำคัญของชาติ มีความคิดไม่เบียดเบียน ไม่ประทุษร้ายหรือทำร้ายผู้ใต้ปกครองหรือผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่ลงโทษเกินกว่าความผิดที่ได้กระทำ เป็นคุณธรรมประจำตัวของผู้นำหรือผู้ปกครองที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำที่ดี ที่เห็นแก่ประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นหลัก มีจิตใจกรุณาพร้อมช่วยเหลือผู้ใต้ปกครองอย่างถูกต้องและเป็นธรรม หลักธรรมข้อนี้นับเป็นปรกติปฏิบัติคือ ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก และเป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองที่สำคัญอีกด้วย

9. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ขันติ

ขันติ หมายถึง ความอดทน คือทนต่อความลำบากตรากตรำทนต่อทุกขเวทนาทางกาย ความเจ็บปวดต่าง ๆ ทนต่อความเจ็บใจ ทนต่อถ้อยคำร้ายเย้ยหยันหรือคำนิทาว่าร้าย ผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีต้องมีความอดทนสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ดีในทุกสถานการณ์ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค ความยากลำบากในการปกครองบ้านเมือง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ถ้าผู้นำหรือผู้ปกครองไม่อดทนมีความย่อท้อง่าย ๆ ต่อการทรมานที่แสบ ผู้ใต้ปกครองก็หมดหวังเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้นำต้องพร้อมที่จะเผชิญต่อสภาวะที่ไม่พึงปรารถนารอบด้านเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ทศพิธราชธรรม ข้อว่าด้วย ขันติ นี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (อ้างแล้ว) ได้แสดงไว้ว่า

“ขันติ ความอดทนต่อสิ่งที่ควรอดทน เป็นเบื้องหน้าพระมหากษัตริย์พึงมีพระราชหฤทัยกล้าหาญอดทนต่อโลกะ โทสะ และโมหะ ย่อมต้องทรงอดทนต่อผู้กับกิเลสได้ ทรงสามารถอดทนต่อถ้อยคำที่ชั่ว ตินินินทา ทรงรักษาพระกายพระวาจาให้สงบเรียบร้อยได้เสมอ”

และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“ขันติ ความอดทน คือ รู้จักอดทนต่อความตรากตรำต่างๆ เช่น รู้จักอดทนต่อหนาว ร้อน หิว กระหาย ทนต่อสิ่งที่ไม่เป็นสุข ไม่สนุกต่างๆอดทนต่อเวลาที่ต้องพบความทุกข์ ตลอด จนถึงเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ก็ต้องมีน้ำอดน้ำทนรู้จักอดทนต่อความเจ็บใจต่อถ้อยคำ...ที่เขามาว่า กล่าวในบางครั้งบางคราว อันจะทำให้เกิดความเจ็บใจ ขำใจ ก็ให้มีความอดทน”

ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย ขันติ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อทุกเหตุการณ์ที่ประสบพบเจอไม่ว่าดีหรือร้าย ดำเนินตามรัฐนโยบายอย่างเคร่งครัด ไม่ลุแก่อำนาจ ไม่ใช่อำนาจนั้นไปในทิศทางที่ขัดหลักการปกครอง มีวุฒิภาวะผู้นำสูง สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ดีในทุกสถานการณ์ ไม่หวั่นไหว อ่อนแอ ท้อแท้ สิ้นหวังง่าย ๆ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค ความยากลำบากในการปกครองบ้านเมือง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ถ้าผู้นำหรือผู้ปกครองไม่อดทนมีความย่อท้อง่าย ๆ ต่อการดำเนินงานที่แล้ว ผู้ใต้ปกครองก็หมดหวังเช่นเดียวกัน ผู้นำหรือผู้ปกครองคนต้องอดทนให้มากกว่าผู้อื่นเป็นเป็นพันเท่าจึงจะประสบผลสำเร็จในการบริหารกิจการบ้านเมืองได้ หลักธรรมข้อนี้นับเป็นปรกติปฏิบัติคือทำในสิ่งที่ประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก และเป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองที่สำคัญอีกด้วย

10. ทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วย อวิโรธนะ

อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่คลาดเคลื่อนผิดจากหลักธรรม เป็นการยึดมั่นในหลักการปกครอง หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยไม่ประพฤติปฏิบัติให้เกิดความเสียหายผิดเพี้ยนไปจากหลักการเหล่านั้น ไม่มีความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างขาดความยุติธรรม ทศพิธราชธรรม ข้อว่าด้วย อวิโรธนะนี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพรมหาเถระ) (อ้างแล้ว) ได้แสดงไว้ว่า

“อวิโรธนะ การไม่ปฏิบัติให้ผิดจากการที่ถูกที่ตรง ดำรงอาการคงที่ ไม่ให้วิการด้วยความยินดียินร้าย พระมหากษัตริย์พึงรักษาพระราชจรรยानุวัตรตามหลักนิติศาสตร์ และราชศาสตร์ ไม่ทรงประพฤติคลาดจากความยุติธรรม ทรงยกย่องผู้กระทำดีสมควรได้รับการยกย่อง ทรงปรามผู้กระทำเลวสมควรถูกกำราบ ไม่ทรงตัดสินพระราชหฤทัย หรือข่มเหงบุคคลใด ๆ ด้วยอำนาจแห่งความลำเอียงสีประการ คือลำเอียงเพราะความชอบหนึ่ง ความชังหนึ่ง ความกลัวหนึ่ง และความเกลียดหนึ่ง”

และ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ในสมัยดำรงพระยศที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (ทศพิธราชธรรม, 2556) ได้แสดงไว้ว่า

“อวิโรธนะ ความไม่ผิด เมื่อรู้ว่าอะไรผิดก็ไม่ทำเพราะทุกคนย่อมต้องมีความผิดบ้าง ไม่นานก็น้อย ด้วยสิ่งที่ไม่รู้ซึ่งมีอยู่มาก หรืออาจจะพลั้งเผลอทำให้ผิดอยู่บ้าง แต่ว่าอะไรที่รู้ว่าผิดก็ไม่ควรทำ คือไม่ทำผิดทั้งที่รู้ ควรรอบคอบในสิ่งที่จะทำทั้งหลาย ระมัดระวังไม่ให้ผิด หรือจะผิด

ก็แต่น้อย อีกอย่างต้องรักษาความเที่ยงธรรม ความยุติธรรม ในเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ต้องไม่ลำเอียง เพราะความซัง ความหลง ความกลัว ทั้งหลายดังนี้คือความไม่ผิด”

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ว่าด้วย อวิโรธนะที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ผู้นำหรือปกครองบ้านเมืองที่ดี จะต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักการปกครองที่สำคัญของประเทศ คือยึดมั่นในหลักการปกครอง กฎหมาย หลักศีลธรรม รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามต่างๆของบ้านเมือง ไม่ประพฤติดนให้ขัดแย้งกับหลักการปกครอง ไม่กระทำตนอยู่นอกกฎหมาย กระทำกิจต่างๆตามอำเภอใจ ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดมั่นในประโยชน์สูงสุดของชาติบ้านเมือง ไม่ประพฤติดินแดนไปจากจารีตประเพณีอันดีงามที่เคยปฏิบัติมา สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นให้กับผู้ใต้ปกครอง สามารถใช้ความสามารถและสติปัญญานำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป หลักธรรมข้อนี้นับเป็นปรัทปฏิบัติคือ ทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก และเป็นอัตตหิตสมบัติของผู้ปกครองที่สำคัญอีกด้วย นับเป็นหลักทศพิธราชธรรมที่สำคัญข้อสุดท้าย

สรุป

หลักทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการเหล่านี้ เป็นหลักคำสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่ผู้ปกครองบ้านเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันต่างนำมาประยุกต์ใช้ผสมผสานให้เข้ากับหลักการปกครองบ้านเมือง ตั้งแต่มีการจดจารึกให้มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ใช้เป็นหลักกฎหมายบริหารกิจการบ้านเมืองมาทุกยุคทุกสมัย จวบจนมาถึงสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนชาวไทยได้รับการถ่ายโอนพระราชอำนาจมาใช้บริหารและปกครองบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความผิดพลาดประการหนึ่งก็คือไม่มีการถ่ายโอนพระราชธรรม 10 ประการมาให้ประชาชนได้ประยุกต์ใช้ในการบริหารและการปกครองบ้านเมือง แต่ใช้หลักการปกครองการบริหารแบบตะวันตกมาใช้แทน ซึ่งมีหลากหลายทฤษฎี หลายแนวคิด หลายรูปแบบ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับระบอบการปกครอง ซึ่งหากเราประยุกต์เอาหลักทศพิธราชธรรมมาปรับใช้ปกครอง (บริหาร) ผสมผสานควบคู่ไปกับหลักการบริหารแบบชาติตะวันตก ผลดีคงมากกว่าผลเสียอย่างแน่นอน ผลประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นกับประชาชนอย่างยั่งยืน มั่นคงและเป็นธรรม เพราะหลักทศพิธราชธรรมนี้สามารถประยุกต์ใช้กับผู้ปกครองทุกระดับชั้น ไม่ใช่เฉพาะแต่พระมหากษัตริย์เท่านั้น หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมไม่ใช่แค่เป็นอัตตหิตสมบัติหรือการทำความดีส่วนตัวของผู้นำหรือผู้ปกครองทุกระดับชั้นเท่านั้น แต่เป็นหลักที่ผู้นำทุกระดับควรนำไปปฏิบัติมุ่งปรัทปฏิบัติคือการบำเพ็ญประโยชน์สุขเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวมในสังคมเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). ทศพิธราชธรรม. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 2559. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_dnet/th/book_detail/267
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร สันตุสโส). (2550). ๘ ทรวงครองแผ่นดินโดยทศพิธราชธรรม. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/511>
- มหาหิงสาชด. (2564). พระไตรปิฎก เล่มที่ 28 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 20 ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 2. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก https://84000.org/tipitaka/atthapali/read_th.php?B=42&A=4899
- ศุภมิตร ปิติพัฒน์. (2562). พระนิพนธ์ทางการเมืองการปกครองของกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.the101.world/read-prince-bidyalabh-bridhyakon/>
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. (2556). ทศพิธราชธรรม. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.posttoday.com/dhamma/246928>
- สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, (2562). บรมราชาภิเษก : ถวายพระธรรมเทศนา “ทศพิธราชธรรม”. สืบค้นวันที่ 18 กรกฎาคม 2564 จาเรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/Thailand-48168114>
- สงบ เชื้อทอง. (2564). รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. สืบค้นวันที่ 18 กรกฎาคม 2564 จาก <http://psiba.blogspot.com/2012/03/political-science-in-buddhist-approach.html>
- สุชีพ พิริยสมิทธิ. (2564). พระพุทธศาสนากับรัฐศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก http://kengkkoo.blogspot.com/2013/03/blog-post_7235.html
- อัศศิริ ธรรมโชติ. (2564). ทศพิธราชธรรมของ “พระธรรมราชา”. วารสารวัฒนธรรม (สยามรัฐออนไลน์ 2564). เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/14950>
- อุบาสก ตะวัน คำสุจริต.(2564). สิงคาลกสูตร เรื่อง สิงคาลกคฤหบดีบุตร ว่าด้วยคิหิปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรทราบ). เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.dhammayut.net/index.php/dhamma/22-2020-04-09-23-13-43>
- BBC NEWS/ไทย. (2562). บรมราชาภิเษก : พระปฐมบรมราชโองการ ร. 10. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-48158949>

ข้อจำกัดทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย*

CONSTRAINTS TO POLITICS OF SANGHA'S IN THAI SOCIETY

เกษฎา ผาทอง

Ketsada Phathong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

E-mail: miniketsada@gmail.com

บทคัดย่อ

กาลเวลาผ่านสรรพสิ่งในโลกย่อมเปลี่ยนแปลงตาม การเข้าแทรกแซงของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งกระทำโดยต่างศาสนา ถึงแม้ว่าจะเป็น “คนกลุ่มน้อย แต่มากด้วยอำนาจ” เข้ามำกำหนดแผนแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้จากภัยคุกคามทางศาสนานับวันยิ่งรุนแรงและแผ่ขยายออกไปเรื่อยๆ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กระทำการฆ่าพระสงฆ์พร้อมทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธอย่างโหดเหี้ยม การยึดวัดสร้างศาสนสถานของต่างศาสนา การสร้างศาสนสถานของต่างศาสนาในพื้นที่ชุมชนที่ไม่มีประชาชนในพื้นที่นับถือ ตลอดจนเหตุการณ์ก่อกวนพุทธทางอ้อม เช่น การห้ามทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคล การสั่งให้ขนย้ายวัตถุที่ไม่ใช่พุทธศาสนาออกไปจากวัด เป็นต้น ประการสำคัญประเทศไทยเป็นเมืองแห่งประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพในการเลือกเคารพนับถือสิ่งใดก็ตามอันไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ก็คงจะไม่ผิดแต่ประการใด แต่กลับต้องโดนเจ้าหน้าที่ของรัฐสั่งห้ามหรือให้ขนย้ายออกไปจากวัด ตลอดจนอีกหลายหลากประการ จนทำให้พระสงฆ์หลายรูปออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งยื่นข้อเสนอเรียกร้องให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติลงในรัฐธรรมนูญแต่ไม่สัมฤทธิ์ผล ในอนาคตทำให้อดเป็นห่วงไม่ได้ว่าสถานการณ์บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าเราศึกษาในเรื่องของประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านแล้วนั้น การลู่ฮือของพระสงฆ์ทั้งประเทศในการเรียกร้องสิทธิอันมีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าห่วงอยู่พอสมควร

คำสำคัญ : พระสงฆ์, บทบาทและข้อจำกัด, การเมือง, สังคมไทย

* Received: 9 April 2021; Revised: 12 May 2021; Accepted: 13 June 2021

Abstract

Nowadays, through time, things change in the world. The interference of state officials by different religions. Although it is a "minority group, but with a lot of power", it sets out a plan of action. This is evident from the ever-violent and widespread religious threats such as unrest in the three southern border provinces. The monks killed Buddhist monks and ruthlessly. The confiscation of temples of different religious buildings. The construction of religious places in the area where there are no people in the area. Throughout the Buddhist eradication, such as the ban on sacred ceremony. In order to move non-Buddhist objects away from the temple, etc. Thailand is a city of democracy. The right and freedom to choose anything that is not contrary to the good traditions of Thailand. I would not be wrong. However, it must be banned by government officials or removed from the temple. And many more. Many Buddhist monks came out in the political movement and submitted proposals to include Buddhism as a national religion in the Constitution, but failed.

The future is not worried about how the situation will be. But if we study about the history of neighboring countries. The uprising of monks in the whole country in claiming rights since the ancestors. This is a concern that is reasonable.

Keyword : Sangkha, Constraints and Role, Politic, Thai Society

บทนำ

การกำเนิดพุทธะนำมาซึ่งพุทธศาสนาอันเป็นกลจักรวงล้อแห่งธรรมขับเคลื่อนสรรพสิ่งในหลากหลายมิติ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญในทวีปประเทศเอเชีย ซึ่งมีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการศึกษา สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งสะท้อนผ่านแง่มุมมองทางด้านปรัชญา พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ (Schechter, 1967) และประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ในอัตราเฉลี่ย 94.6% ของคนไทยทั่วประเทศ (National Research Council, 2012) เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาผ่านสังคมสังคมไทยจะ

พบว่า พระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 กว่าปี บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะปัจเจก และองค์กรสามารถวิเคราะห์ได้จากความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักปกครอง และประชาชนทั่วไปตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา พระสงฆ์ทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจของกษัตริย์ต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองดังจะเห็นได้จากพ่อขุนรามคำแหง พระญาติไท และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หรือกรณีที่ชาวบ้านบางระจันที่กำลังเผชิญหน้ากับสงคราม พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังให้แก่ผู้นำเมือง และประชาชน เพื่อให้บ้านเมืองสามารถผ่านวิกฤติการณ์ต่างๆ มาได้ จะเห็นว่าประวัติศาสตร์ของการพัฒนาชาติบ้านเมืองตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมานั้น พระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเป็น “แกนกลาง” ในการเชื่อมทั้งผู้ปกครอง และประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของการนำเสนอหลักการทางพระพุทธศาสนา (Phramaha Hansa Dhammahaso, 2014)

วิถีความเป็นสงฆ์ในสังคมไทย

วิถีชีวิตของพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ เพราะปัจจัยการดำรงชีพของพระขึ้นอยู่กับชาวบ้าน ดังพระบาลีที่ว่า “ปรปฏีพฐา เม ชีวิกา” แปลว่า การเลี้ยงชีพของเรา (พระ) เนื่องด้วยผู้อื่น ด้วยชีวิตที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่เป็นชาวบ้านหรือคฤหัสถ์นี้เอง จึงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า พระสงฆ์ไม่ได้หนีไปจากสังคมแต่ประการใด ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ การตอบแทนแก่ชาวบ้าน ซึ่งการตอบแทนแก่ชาวบ้านนั้น พระสงฆ์จะตอบแทนอย่างไร แคไหน จึงจะเหมาะสม พอดีและพองาม ในส่วนของคฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับ “การเมือง” หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำให้บ้านเมืองสงบสุขนั้น พระสงฆ์ได้วางตนดำรงสถานะอย่างไรต่อเรื่องดังกล่าว เพราะความหมายหนึ่งที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ คือ การเมือง หมายถึง การจัดการทำให้คนที่อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เป็นไปอย่างสันติสุข สงบสุข (Buddasabhikkhu, 2011) เมื่อเป็นเช่นนี้ พระสงฆ์ย่อมมีหน้าที่โดยตรงเช่นกันที่จะสอนธรรม แสดงธรรม หรือเผยแผ่ธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุข สันติสุขแก่ชาวเมือง

ความเกี่ยวเนื่องพระสงฆ์กับสถาบันกษัตริย์

พุทธศาสนาในประเทศไทย เราสามารถจะพบได้ว่าการเมืองกับพระสงฆ์ไทยมีนั้นต่างมีความสัมพันธ์กันเกี่ยวข้องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเพราะสถาบันการปกครองของไทย

โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ทรงให้การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์มาโดยตลอด ไม่เพียงแต่เท่านั้น พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ยังได้ทรงยึดถือเอาพุทธธรรมมาเป็นหลักในการปกครองอีกด้วยซึ่งเราจะเห็นได้จากในสมัยสุโขทัย เมื่อพ่อขุนรามคำแหงเสด็จขึ้นครองราชย์ ได้มีการวางรากฐานพุทธธรรมให้เป็นรากฐานที่มั่นคง ทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชาวลังกาที่มาจากแผ่นดินศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย มีการส่งเสริมการเรียนพระไตรปิฎก เมื่อพระยาสิทธิขึ้นครองราชย์ ก็ได้มีการพัฒนาพุทธธรรมตามบริบทของสังคมไทยให้เป็นแบบ “สามประสาน” คือ 1) การสร้างระบบความรู้ ที่เน้นเรื่องราวของการดำเนินชีวิตตามหลักกฎแห่งกรรมและไตรภูมิ เพื่อให้บุคคลมีแรงกระตุ้นในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นจนพ้นทุกข์ในวัฏสงสาร มุ่งเน้นให้คนเคารพในพระรัตนตรัย เห็นความสำคัญของพระรัตนตรัยที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ระบบค่านิยมพฤติกรรมบุญที่เน้นการมีสัมมาทิฐิ ทานศีล ความกตัญญูการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การมุ่งให้เห็นความสำคัญของการทำนุบำรุงกิจการของพระพุทธศาสนา 3) ระบบคติความเชื่อและวิถีปฏิบัติของประชาชนทั่วไปในเรื่องนรกสวรรค์และการทำดีทำชั่ว (Na Bangchang, 1992)

การเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

การเมือง (Politics) เป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อการมีอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) หรือความขัดแย้ง (Conflict) (Easton, 1960) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการทางสังคม ในรูปของกิจกรรมที่มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ และการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในระดับบุคคล กลุ่มคนต่อกลุ่มคน และสังคมต่อสังคม (Wolin ; Sheldon, 1960) อย่างไรก็ตามในสภาพของความเป็นจริงการเมืองกลับกลายเป็นเรื่องของอิทธิพลและผู้ทรงอิทธิพลหรือผู้ที่สามารถได้รับหรือกอบโกยสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ในสังคม อันได้แก่ อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่นคง ชำนาญ และความรอบรู้ได้มากที่สุด (Lasswell, 1970) ชีวิตกับการเมืองเกี่ยวพันกันเพราะการเมืองเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน กล่าวคือผลการบริหารของรัฐบาลไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองเพื่อความอยู่ดี กินดี มีสุขของประชาชน ชีวิตกับการเมืองจึงมีปฏิสัมพันธ์กัน (Kenaphoom, 2017) ซึ่ง อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า รูปแบบการปกครองใดก็ตามที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมถือเป็นรูปแบบที่ดี ในขณะที่รูปแบบการปกครองที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวกนั้นเป็นรูปแบบที่ไม่ดี ฉะนั้นเพื่อ

ป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้อง นักปรัชญาการเมืองจึงเห็นว่า ประชาชนจึงเป็นผู้มีสิทธิที่จะเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง รูปแบบการปกครองนี้ เรียกว่า “ระบอบประชาธิปไตย” (Copeland ; Lawrence, 1985) อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยอาจมองได้ 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติอุดมการณ์ทางการเมือง มิติรูปแบบการปกครอง และมิติวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งสามอย่างอาศัยหลักการแห่งประชาธิปไตย เช่น (Mayo, 1976; Neumann, 1995 ; and Ranny, 1972) การยึดถือเหตุผล การเน้นความสำคัญของปัจเจกชน การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่ การยึดถือกฎเหนือกฎ การเน้นความสำคัญของวิธีการ การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษยสัมพันธ์ การถือเสรีภาพ หรือความเท่าเทียมกัน ขึ้นมูลฐานของมนุษย์ ซึ่งออกมาในลักษณะของรูปธรรม ดังนั้น การควบคุมผู้วางนโยบายโดยประชาชนความเสมอภาคทางการเมือง เสรีภาพทางการเมืองหรือประสิทธิผลในการควบคุมโดยประชาชน ยึดเสียงส่วนมาก อำนาจอธิปไตย (อำนาจสูงสุด) มาจากพลเมือง การเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี ผู้นำมีความรับผิดชอบการสนับสนุนระบบพรรคการเมืองหลายพรรค การไม่กีดกันการมีส่วนร่วมทางการเมือง บริหารการปกครองส่งเสริมครรลองทัศน์คติแบบประชาธิปไตย เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์ การรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

ข้อจำกัดวิถีสงฆ์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ก็ถูกจำกัดลง ด้วยกฎหมายที่นักการเมืองร่างขึ้นมา ซึ่ง Phuntharikivat ; Thawiwat (2017) ได้ วิเคราะห์ว่า ในยุคการเมืองการปกครองของไทยที่ใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 พระสงฆ์ได้ถูกกลืนสิทธิทางการเมืองหลายด้านด้วยกัน เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการถือบัตรประจำตัวประชาชน และสิทธิในการได้รับหนังสือเดินทางตามขั้นตอนปกติ รวมทั้งเรื่องราวของภิกษุณี สามเณรี และแม่ชีกับสิทธิทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยการตีความทั้งในเชิงกฎหมาย (ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (ฉบับประชาชน) พ.ศ.2540) และพระธรรมวินัยเป็นที่ตั้งโดยได้ชี้ให้เห็นถึงความลักลั่นของการตีความสิทธิและหน้าที่แห่งคณะสงฆ์ไทยที่ขัดแย้งกันเอง ระหว่างหน่วย งานรับผิดชอบต่างๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงกลาโหม, กระทรวงคมนาคม, และกระทรวงสาธารณสุข แม้พระสงฆ์ในปัจจุบันจะถูกจำกัดสิทธิและบทบาททางการเมืองด้วยข้อกฎหมายและการเมืองแต่ทางจริยธรรมแห่งพุทธศาสนา พระสงฆ์ก็ยังได้ใช้ธรรมในการที่จะออกช่วยเหลือประเทศชาติ โดยใช้

ความรู้ ใช้คุณธรรมจริยธรรมและจิตสำนึกของการเป็นพระในร่มเงาของพระพุทธศาสนาออกช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ ทั้งนี้เป็นเพราะวัฒนธรรมของสังคมไทยที่บ่มเพาะกันมาว่า พระสงฆ์คือ ที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ซึ่งแนะแนวทางสายกลางเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายโดยการนำมติทางศาสนาร่วมแก้ไขปัญหาวิกฤตสังคมด้วยการส่งเสริมนำพลัง “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมสร้างสังคมคุณธรรม (Department of Religious Affairs, 2017) ซึ่ง “วัด” จะเป็นหน่วยกลางในการเชื่อมต่อระหว่างบ้านกับโรงเรียน อันเป็นสถาบันหลักของชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้บทบาททางพระพุทธศาสนาจะมีมาก แต่เมื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทยแล้วจะพบว่าที่ผ่านมา ผู้มีบทบาทอันเป็นตัวแทนในการเผยแผ่ศาสนาธรรมก็คือ “พระสงฆ์” เพราะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 กว่าปี (Schechter, 1967) ความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักต้องปฏิบัติตามในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะด้าน 3 ซึ่งเป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัด และนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติการจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดโครงการ บวชนกขัมมจาริณี (ชีพราหมณ์) การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ การจัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรมในวันอัมมสวณะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)” “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน” “การอบรมครูจริยศึกษา” “การส่งเสริมหน่วยเผยแผ่ศีลธรรม” “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์” เช่น โครงการอุทยานการศึกษาในวัด โครงการสวนสมุนไพรในวัด โครงการ

ลานวัด ลานใจ ลานกีฬาโครงการวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้น (National Office of Buddhism, 2011)

ข้อห้ามสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

ปัจจุบันการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารที่ดี พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารกิจการของคณะสงฆ์ที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับการทำงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ (Mayong, 2015) ที่นี้ ประเด็นสำคัญมีอยู่ว่า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ดังกล่าวส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณประโยชน์ให้สังคมประเทศชาติ **“จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองได้อย่างไร”** และก็มีคำถามต่อไปอีกว่า **“เมื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวแล้วจะได้ประโยชน์อะไร”** เพราะทั้งๆ ที่กฎหมายบ้านเมืองก็กำหนดไว้ชัดเจนว่า พระสงฆ์เป็นบุคลธรรมดา เพียงแต่มีกรอบวิถีทางดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากพลเมืองทั่วไป ถึงแม้เป็นบุคคลที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัจจัยสี่แต่ด้วยความศรัทธาต่อคุณธรรมอันยิ่งในศาสนา จึงต้องยอมละความสุขแบบชาวโลกมาแสวงหาธรรมที่เหนือโลกและทำยที่สุดก็ย้อนกลับมาให้คุณประโยชน์ต่อสังคมไทยอยู่ดังเดิม ฉะนั้นบทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสังคมประเทศชาตินั้นเป็นที่ประจักษ์ให้เห็นมาทุกยุคสมัยว่าท่านมีคุณูปการมากจนเกินที่จะพรรณนาได้ ตั้งแต่การรักษาความเป็นชาติไทยเคียงคู่มาร่วมกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามส่งเสริมให้สังคมมีความร่มเย็น เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาในอีกมุมหนึ่งพระสงฆ์เกือบจะถูกกลืนจากสังคมไทย หากจะกล่าวไปแล้วในรัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติใดที่จะส่งเสริม หรือรับรองสถานะสงฆ์ให้มีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป ทั้งๆ ที่อยู่ในสถาบันศาสนาอันเป็นสถาบันหลักของประเทศ ในทางกลับกันต้องถูกจำกัดสิทธิหลายประการในทางกฎหมาย เช่น สงฆ์ไม่ได้รับสิทธิเข้าร่วมพิจารณาออกกฎหมาย ไม่ได้รับสิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยจะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 106 (2) บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช”

สถานภาพสงฆ์กับวิถีปฏิบัติ

บทบัญญัติกฎหมายพระภิกษุสงฆ์นั้นมี 2 ฐานะคือ ฐานะพลเมืองของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป นอกจากพระภิกษุจะถูกจำกัดสิทธิในบางส่วนแล้ว สิทธิในบางส่วนยังไม่เกินไปกว่าพลเมืองทั่วไป ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 38 พระภิกษุสงฆ์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมอกับพลเมืองทั่วไปที่นับถือในทุกศาสนา ซึ่งบัญญัติว่า **“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น”** ส่วนฐานะที่สองต้องอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัยสงฆ์และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายคณะสงฆ์ซึ่งฝ่ายบ้านเมืองได้บัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยป้องกันบุคคลผู้มิเจตนาไม่สุจริตอาศัยร่มเงาพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของชุมชนและเป็นการส่งเสริมสถาบันสงฆ์อันเป็นสถานะที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของศาสนา เนื่องจากพระภิกษุเป็นตัวแทนของศาสนาในฐานะองค์พระสังฆรัตนะซึ่งเป็นที่เคารพบูชา จึงมีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป (Kitiyadisai, 2013)

รัฐธรรมนูญภายใต้รัฐบาล คสช. กับข้อจำกัดเชิงพุทธ

รัฐประหารในประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นทางด้านกฎหมายที่กำหนด "มาตรา 44" กับ "กฎอัยการศึก" จากภาพรวมค่อนข้างเหมือนกันแต่จะแตกต่างในทางรายละเอียด ตรงที่ กฎอัยการศึก มีบทบัญญัติที่ชัดเจน แต่มาตรา 44 ขอบเขตอำนาจนั้นกว้างกว่า ในเรื่องของอำนาจ กฎอัยการศึก ให้อำนาจแก่ทหาร แต่ มาตรา 44 มีอำนาจทั้งนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ การฝ่าฝืนประกาศหรือคำสั่งของ คสช. ถือเป็นความผิด

ทั้งนี้ มาตรา 44 ได้มอบอำนาจให้กับข้าราชการทหาร ในการปราบปรามการกระทำผิดที่ระบุนั้นไว้ข้างต้น ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) เรียกให้มารายงานตัว ส่งมอบเอกสาร หรือหลักฐาน ที่เกี่ยวกับการกระทำผิดข้างต้น ในกรณีที่มีการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น มาตรา 44 กำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวบุคคลดังกล่าวไว้ได้ไม่เกิน 7 วัน ในที่ที่ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง หรือเรือนจำ

ทั้งนี้ การขึ้นศาลทหาร จำกัดไว้เพียงบุคคลที่กระทำผิดต่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น

2) จับกุมได้ทันทีเมื่อทำความผิดข้างต้นแบบซึ่งหน้า และนำส่งเจ้าพนักงานสืบสวนให้ดำเนินการต่อไป

3) มีอำนาจตามกฎหมายในการเข้าไปร่วมสืบสวน โดยให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ทหารเป็นพนักงานสอบสวนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

4) ตรวจค้นตัวบุคคล ที่อยู่อาศัย หรือยานพาหนะของบุคคลใดก็ตามที่ต้องสงสัยว่า เป็นผู้กระทำความผิดที่ได้รับไว้ข้างต้น โดยไม่ต้องขออนุญาตค้นจากศาล

5) เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พบจากข้อ 4)

6) เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจทุกประการ หาก คสช. มอบหมายให้ทำ หรือก็คือมีอำนาจหน้าที่แบบครอบจักรวาลนั่นเอง

มาตรา 44 ยังระบุว่า คสช. มีอำนาจออกคำสั่งห้ามสื่อนำเสนอข่าวอะไรก็ตามที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ภายใต้อำนาจนี้ สื่อที่ออกมามีพหุวิชาชีพการงานของรัฐบาล อาจจะมีการผิดตามกฎหมายได้ หาก คสช. เห็นว่าส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของชาติ (Sanook, 2015)

นอกจากนี้ การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ทหาร ถือเป็นการผิดตามมาตรา 44 มีโทษจำคุก และปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

แต่บริบทวิถีดั้งเดิมของสังคมไทยที่เคยปลูกฝังพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน จากกรณีพระสงฆ์ชุมนุมที่พุทธมณฑล จ.นครปฐม และมีข้อเรียกร้องหนึ่ง คือ “บรรจुพระพุทธศาสนา” เป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องพุทธศาสนา ตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้มีการบัญญัติ ไว้ในมาตรา 63 วรรคแรก ว่า รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

ส่วนในวรรคสอง บัญญัติว่า ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการมาตรการหรือกลไกดังกล่าว

จริงอยู่แม้ว่าร่างรัฐธรรมนูญ จะไม่ได้บัญญัติถึงขนาดที่ให้ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติ

แต่ก็จะเห็นได้ว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับมีชัย ได้บัญญัติ ให้รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และที่สำคัญ ในวรรคสอง ได้ระบุ ให้รัฐต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ไว้ด้วย

ซึ่งนับว่า มีดีกรีและความเข้มข้นในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนามากกว่ารัฐธรรมนูญ ปี 2540 และปี 2550 ที่บัญญัติ เพียงว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น เท่านั้น

สำหรับเหตุผลที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ได้บัญญัติ ให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมีเหตุผล 3 ประการ คือ 1.ร่างรัฐธรรมนูญมีมาตรการและกลไกในการปกป้อง คุ้มครอง พระพุทธศาสนาอยู่แล้ว 2. การกำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ อาจกระทบความรู้สึกของประชาชนในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและเป็นเรื่องอันตราย 3. ประเทศอื่นที่พลเมืองส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ก็ไม่ได้มีการบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

ที่ผ่านมา ผู้ที่เห็นด้วยให้บัญญัติ “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ” ให้เหตุผลว่า 1.ศาสนาพุทธเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ในประเทศ 2.ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านาน 3.พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วย ให้เหตุผลว่า 1.เป็นการเลือกปฏิบัติ 2.ทำให้เกิดความแตกแยก
ว่าไปแล้ว การเรียกร้องให้ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติ มีมานานแล้ว

- ในปี 2517 มีการเรียกร้องให้บัญญัติ “พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ในรัฐธรรมนูญ

- เช่นเดียวกับปี 2540 ที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญ

- ส่วนในปี 2550 ถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในประเทศไทย ที่เกิดมีอบพระหนักรัฐสภา ฮือกอดตัน ให้ ส.ส.ร. แปรญัตติเพิ่มข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ แต่ทุกครั้ง ไม่เคยสำเร็จ

และที่จริงแล้ว ประเทศไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยพฤตินัยอยู่แล้ว เห็นได้จาก การใช้ปี พ.ศ.อย่างเป็นทางการในการนับศักราชของประเทศ อีกทั้งมีวันหยุดประจำชาติเพื่อเฉลิมฉลองเทศกาลสำคัญในพุทธศาสนา โดยที่รัฐบาลไทยไม่เคยกำหนดให้มีวันหยุดราชการของศาสนาอื่นใดเลย

จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติให้ “ศาสนาพุทธ” เป็นศาสนาประจำชาติอีก (Business Bangkok, 2017)

บทสรุป

เรื่องราวที่เกี่ยวข้องระหว่างพุทธศาสนากับการเมืองโดยเฉพาะประเด็นด้านพระสงฆ์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันกับความดีที่เคยสร้างความงามที่เคยทำควบคู่กับการพัฒนาสังคมไทยมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ทั้งด้าน บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา บทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท บทบาทในการเป็นทูตสันติภาพ บทบาทในการเชื่อมสมานความขัดแย้ง บทบาทในการชี้แนะ และชี้นำ บทบาทในการช่วยเหลือกิจการบ้านเมือง บทบาทในการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ บทบาทในการต่อแฉต่ออำนาจรัฐ บทบาทในการประท้วงผู้ปกครอง บทบาทในการสนับสนุน พรรคการเมือง บทบาทในการลงสมัครรับเลือกตั้ง บทบาทในการเป็นนักการเมือง แต่มิติใหม่ทางสังคมการพัฒนาภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การเปิดเสรีในการนับถือ ศาสนาที่หลากหลาย การเรียกร้องของพระสงฆ์สู่ข้อกำหนดวิถีปฏิบัติตามประเพณี เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ด้วยการเข้าแทรกแซงของต่างศาสนาโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ถึงแม้ว่าจะเป็น “คนกลุ่มน้อย แต่มากด้วยอำนาจ” ในการกำหนดแผนแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้จากภัยคุกคามทางศาสนา อันเกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กระทำการฆ่าพระสงฆ์พร้อมทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธอย่างโหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรม การยึดวัดสร้างศาสนสถานของต่างศาสนา การจับอดีตพระมหากษัตริย์ ปุณณจนโท ลาสิกขา เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐให้ความเห็นว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง การสร้างศาสนสถานของต่างศาสนาในพื้นที่ชุมชนที่ไม่มีประชาชนในพื้นที่นับถือซึ่งชาวบ้านในชุมชนออกมาต่อต้านก็ไม่สัมฤทธิ์ผล ตลอดจนเหตุการณ์จำกัดเชิงพุทธทางอ้อมในศาสนสถาน เช่น การห้ามทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคล การสั่งให้ขนย้ายวัตถุที่ไม่ใช่พุทธศาสนาออกไปจากวัด เป็นต้น แต่ทั้งนี้ความเกี่ยวพันพุทธศาสนากับรูปสัญลักษณ์ความเชื่อที่มีแหล่งกำเนิดมาจากสถานที่เดียวกัน ประการสำคัญประเทศไทยเป็นเมืองแห่งประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพในการเลือกเคารพนับถือสิ่งใดก็ตามอันไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย เป็นที่พึงพอใจให้มีแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต ก็คงจะไม่ผิดแต่ประการใด แต่กลับต้องโดนเจ้าหน้าที่ของรัฐสั่งให้ขนย้ายออกไปจากวัด อีกหลายหลากประการกับข้อจำกัดเชิงพุทธ จนทำให้พระสงฆ์หลายรูปออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งยื่นข้อเสนอเรียกร้องให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติลงในรัฐธรรมนูญ แต่ทุกอย่างล้วนไม่สัมฤทธิ์ผล ในอนาคตบ้านเมืองจะเป็นอย่างไรนั้นเราไม่อาจคาดการณ์ได้ แต่

ถ้าในเรื่องของประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านแล้วนั้น การลุกฮือของพระสงฆ์ทั่วประเทศเพื่อปกป้องสิทธิของตน ก็เป็นสิ่งที่น่าห่วงอยู่พอสมควร

เอกสารอ้างอิง

Buddasabhikkhu. (2011). This world is crazy. n.d.

Business Bangkok. (2517). Buddhism in the Constitution. Retrieved October 3, 2017, from <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/687344>

Copeland, L. and Lawrence, L. (Eds.). (1985). The World's Great Speeches. (2nd ed..) New York: Dover.

Department of Religious Affairs. (2017). Community-Led Moral Practices and "B V R". Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

David Easton. (1960). The Political System. New York : Alfred A. Knoff.

Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan. (1970). Power and Society. New Haven :

Yale University Press.

Jerrold Schecter. (1967). The new face of Buddha: Buddhism and Political power in Southeast Asia. London:Victor Gollancz LTD. Introduction XI.

Kenaphoom, Sanya. (2017). The Influences of Political Utility Affecting the Democratic Political Decision, Central Northeast, Thailand. Journal of MCU Peace Studies. 5 (2), 22.

Kitiyadisai, Khirawhoot. (2013). Freedom of the monk. Training Report on the Law of Democracy: The Office of the Constitutional Court

Mayong, Wannachai. (2015). The administration of the monks in Chumphon Province. Sipakorn University Journal. 8 (1), 352.

National Research Council. (2012). Survey of social and cultural conditions B.E. 2011. Bangkok : Cabinet and the Government Gazette.

Na Bangchang, Supapan. (1992). Traditions: The beliefs and practices of the Ayutthaya period. Bangkok : Chulalongkorn University.

Neumann, Si. (1995). Modern Political Parties. University of Chicago Press (December 1955)

National Office of Buddhism. (2011). Development of Temple to standardized measurement. Bangkok : National Office of Buddhism Printing.

Phramaha Hansa Dhammahaso. (2014). Trend in Sangha's Role towards Thai Politics in the Next Two Decades. Buddhist Studies : Chulalongkorn University.

Phuntharikwiat, Thawiwat. Thailand's political system that governs the constitutional law,1997. Retrieved October 3 2017, from www.bloggang.com/viewblog.php?id=khunz&date

Ranny, Austin. (1972). Essay on the Behavioral Study of Politics. Urbana: University of Illinois Press.

Sanook. (2015). Section 44 uses martial law instead. Retrieved October 3, 2017, from <http://news.sanook.com/1773902/>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้ค่าย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตาม

รูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคอนลู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล

เป็นหนึ่งในเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร./ ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อดิเทพ,
สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัศร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?id=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : ketsada.iadp@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลี้ลับฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรมากเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

.....

.....

.....

.....

(16 pt.) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังกะระวะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ
กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16.pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....